

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Adelės Barysaitės
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Tarptautinė teisinė pagalba Europos Sąjungos civiliniame procese

Darbo vadovas: Prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius

Darbo recenzentė: Doc. dr. Vígita Vėbraité

Vilnius
2016

TURINYS

IŽANGA	2
1. TARPTAUTINĖS TEISINĖS PAGALBOS EUROPOS SAJUNGOS CIVILINIAME PROCESSE SAMPRATA	5
1.1. Tarptautinės teisinės pagalbos Europos Sąjungos civiliniame procese raida	5
1.2. Tarptautinės teisinės pagalbos Europos Sąjungos civiliniame procese sąvoka	8
2. TEISMINIŲ IR NETEISMINIŲ DOKUMENTŲ ĮTEIKIMAS EUROPOS SAJUNGOS CIVILINIAME PROCESSE	12
2.1. Teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo civilinėse ir komercinėse bylose reguliavimo raida	12
2.2. Dokumentų įteikimo reglamento reguliavimo dalykas.....	13
2.3. Dokumentų įteikimo reglamento aiškinimo ir taikymo problematika	18
2.3.1. Dokumentų įteikimo reglamento taikymo srities aiškinimo problematika.....	18
2.3.2. Dokumentų įteikimo reglamento tikslo pagerinti, pagreitinti ir supaprastinti tarpvalstybinį dokumentų įteikimą įgyvendinimo problematika	25
3. VALSTYBIŲ NARIŲ TEISMINIS BENDRADARBIAVIMAS RENKANT ĮRODYMUS CIVILINĖSE AR KOMERCINĖSE BYLOSE.....	37
3.1. Tarptautinio teismo bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose reguliavimo raida.....	37
3.2. Įrodymų rinkimo reglamento reguliavimo dalykas.....	39
3.3. Įrodymų rinkimo reglamento aiškinimo ir taikymo problematika.....	43
3.3.1. Įrodymų rinkimo reglamento taikymo srities aiškinimo problematika.....	43
3.3.2. Įrodymų rinkimo reglamento tikslo pagerinti, pagreitinti ir supaprastinti tarpvalstybinį įrodymų rinkimą įgyvendinimo problematika	48
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	59
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	60
SANTRAUKA	66
SUMMARY	67

IŽANGA

Temos aktualumas. Nacionaliniai teismai nagrinėdami civilines ar komercines bylas, turinčias tarptautinį elementą, neišvengiamai susiduria su būtinybe atlikti įvairius procesinius veiksmus užsienyje, tačiau atsižvelgiant į valstybių suvereniteto principą, neturi tam jurisdikcijos. Šios problemos sprendimas galimas pasinaudojant tarptautinės teisinės pagalbos institutu. Europos Sąjungos valstybių narių teismams yra prieinamos įvairios priemonės, sukuriančios paprastesnį procesinių veiksmų atlikimo užsienyje mechanizmą. Vis dėlto, šios priemonės nėra pakankamos greitam ir efektyviam procesinių veiksmų kitoje valstybėje narėje atlikimui užtikrinti. Tai lemia jau minėtas valstybių narių suvereniteto principas: Europos Sąjunga nediršta vienodinti ar harmonizuoti valstybių narių nacionalinių civilinio proceso normų, todėl šios išlieka skirtingos, minėtos priemonės apsiriboja tarptautinėmis tarpinėmis procedūromis, o galimybė tarpvalstybinius procesinius veiksmus atlikti tiesiogiai yra ribojama. Taip pat nagrinėjami Europos Sąjungos teisės aktai ilgą laiką nebuvo iš esmės keisti, juose vartojamos sąvokos yra abstrakčios, o jas aiškinančios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos yra nedaug.

Tyrimo originalumas. Šiuo metu Lietuvos autorių mokslinių darbų, nagrinėjančių tarptautinės teisinės pagalbos Europos Sąjungos civiliniame procese problemas, gausa yra netolygi, t. y. atitinkami teisinės pagalbos institutai, pavyzdžiui, kitų valstybių narių teismo sprendimų pripažinimas bei jų vykdymas valstybėse narėse yra nagrinėti išsamiau, o kitiems yra skiriama mažiau dėmesio. Pavyzdžiui, Lietuvos teisės moksle tokie tarpvalstybiniai procesiniai veiksmai kaip dokumentų įteikimas bei įrodymų rinkimas civilinėse ar komercinėse bylose per paskutinius penkerius metus visapusiškai nebuvo analizuoti: yra pavienių straipsnių, tačiau išsamaus mokslinio darbo, atliekančio galiojančio reglamentavimo, naujausios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos, atliktų tyrimų duomenų, aktualios problematikos bei galimų jos sprendimo pasiūlymų, analizę, nėra.

Tikslas ir uždaviniai. Šio tyrimo tikslas yra nustatyti priežastis, dėl kurių nagrinėjama tarptautinė teisinė pagalba Europos Sąjungos civiliniame procese yra suteikiama nepakankamai greitai ir efektyviai, bei, atsižvelgiant į valstybių narių suverenitetą bei Europos Sąjungos piliečių civilinių procesinių teisių apsaugą, pateikti pasiūlymus šiai problemai spręsti. Atsižvelgiant į toliau darbe įvardintą tyrimo objektą, šio tikslo įgyvendinimui užsibrėžiami uždaviniai yra:

1. Įvertinus tarptautinės teisinės pagalbos instituto reguliavimo raidą Europos Sąjungos sutartyse, tarptautinėse konvencijose ir Europos Sąjungos institucijų reglamentuose, nustatyti, ar galiojantis reguliavimas yra pakankamai veiksmingas siekiant pagreitinti tarptautinį dokumentų įteikimą bei įrodymų rinkimą civilinėse bylose Europos Sąjungoje, kartu užtikrinant veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą.
2. Analizuojant Europos Sąjungos teisės aktus, reguliuojančius tarptautinę teisinę pagalbą įteikiant dokumentus bei renkant įrodymus, bei jų aiškinimo praktiką Europos Sąjungos Teisingumo Teisme, įvertinti dabartines jų nuostatas, apžvelgti jų aiškinimo problematiką, ir nustatyti Europos Sąjungos teisės aktų trūkumų sąsajas su praktikoje kylančiomis problemomis įteikiant dokumentus ir renkant įrodymus.
3. Atsižvelgiant į valstybių narių nacionalinės teisės vaidmenį atliekant dokumentų įteikimo bei įrodymų rinkimo procesinius veiksmus, įvertinti, kaip valstybių narių nacionalinių teisės nuostatų, reglamentuojančių dokumentų įteikimo bei įrodymų rinkimo procesinius veiksmus, skirtumai veikia tinkamą Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių tarptautinę teisinę pagalbą atliekant minėtus procesinius veiksmus, veikimą.

Tyrimo objektas. Atsižvelgiant į tai, kad tarptautinė teisinė pagalba Europos Sąjungos civiliniame procese yra teikiama atliekant įvairius tarpvalstybinius procesinius veiksmus, bei siekiant kuo išsamiau atskleisti su atskirų procesinių veiksmų atlikimu susijusią problematiką, autoriaus nuomone, yra tikslinga nagrinėti tuos tarptautinei teisinei pagalbai priskirtinus procesinius veiksmus, kurie iki šiol Lietuvos teisės mokslo buvo nagrinėti mažiau. Todėl, atsižvelgiant į tai, kas jau buvo išdėstyta, bei į ribotą darbo apimtį, šiame magistro darbe yra nagrinėjami du tarptautinės teisinės pagalbos institutai: teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimas civilinėse ar komercinėse bylose iš vienos Europos Sąjungos valstybės narės į kitą, pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (toliau - Dokumentų įteikimo reglamentas arba reglamentas); bei Europos Sąjungos valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse arba komercinėse bylose, pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse arba komercinėse bylose (toliau - Įrodymų rinkimo reglamentas arba reglamentas) (toliau kartu – reglamentai).

Tyrimo metodai. Tyrimo eigoje vadovautasi šia tyrimo metodika:

Istorinis metodas. Remiantis šiuo metodu, apibūdinama tarptautinės teisinės pagalbos bei nagrinėjamų procesinių veiksmų reglamentavimo tarptautinės teisės ir

Europos Sąjungos teisės aktuose raida, šie teisės aktai lyginami tarpusavyje, siekiant nustatyti, ar jų pagrindu, buvo nustatyta reikšmingų naujovių, skatinančių tarptautinės teisinės pagalbos tobulinimą.

Lyginamasis metodas. Šio metodo pagalba nustatomi panašumai ir skirtumai tarp Europos Sąjungos teisės aktų ir tarptautinių sutarčių, reguliuojančių dokumentų įteikimą bei įrodymų rinkimą užsienio valstybėse. Taip pat siekiant parodyti valstybių narių nacionalinių civilinio proceso nuostatų skirtumus yra įvardijami atitinkamų procesinių nuostatų skirtumai, tačiau šiame tyrime nėra siekiama pateikti išsamią valstybių narių nacionalinės teisės nuostatų lyginamąją analizę.

Sisteminis teisės aiškinimo metodas. Sisteminio teisės aiškinimo metodu bus siekiama identifikuoti aktualių teisės aktų normų esmę, išspręsti Europos Sąjungos teisės aktais nereguliuotus klausimus analizuojant šių teisės aktų nuostatų ryšius bei visumą.

Teleologinis teisės aiškinimo metodas. Aiškinant Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas analizuojami šių teisės aktų bei tarptautinės teisinės pagalbos tikslai, o ypač siekis tarptautinės teisinės pagalbos priemonėmis paspartinti ir patobulinti nagrinėjamų procesinių veiksmų atlikimą bylose su užsienio elementu, Europos Sąjungoje.

Duomenų analizės metodas. Tarptautinės teisinės pagalbos problemos identifikuojamos remiantis Europos Komisijos paskelbtais tyrimais, vertinančiais Europos Sąjungos teisės aktų poveikį dokumentų įteikimui ir įrodymų rinkimui civilinėse ar komercinėse bylose, valstybėse narėse kitos valstybės narės prašymu.

Svarbiausi šaltiniai. Svarbiausiais šaltiniai darbe yra laikomi Dokumentų įteikimo ir Įrodymų rinkimo reglamentus aiškinantys prof. habil. dr. Vytauto Nekrošiaus moksliniai straipsniai, kuriuose profesorius apibūdina šių reglamentų veikimo sistemą, bei apžvelgdamas užsienio autorių nuomones tam tikrais reglamentų teisės nuostatų aiškinimo klausimais, iškelia pagrindines reglamentų taikymo problemas. Taip pat darbe nemažas dėmesys atkreipiamas į Europos Komisijos 2012-2014 m. paskelbtus reglamentų veikimo bei taikymo tyrimų duomenis, kuriuos vertinant ne tik identifikuojamos problemos susijusios su dokumentų įteikimu bei įrodymų rinkimu, bet ir siūlomi jų sprendimo būdai.

1. TARPTAUTINĖS TEISINĖS PAGALBOS EUROPOS SĄJUNGOS CIVILINIAME PROCESSE SAMPRATA

1.1. Tarptautinės teisinės pagalbos Europos Sąjungos civiliniame procese raida

Europos Sąjungos civilinio proceso bei tarptautinės teisinės pagalbos civilinėse bylose su užsienio elementu reguliavimo Europos Sąjungos lygmeniu atsiradimą nulėmė įvairios priežastys. Europos Sąjunga atverdama savo vidines sienas bei sukurdamą erdvę, laisvą prekių, paslaugų, kapitalo ir asmenų judėjimui, neišvengiamai susiduria su išaugusiu teisinių santykių, paliečiančių kelias valstybes nares, skaičiumi. Vis dėlto, ginčų dėl civilinių teisinių santykių, užmegztų tarp skirtingose valstybėse narėse esančių ar veikiančių subjektų, sprendimas gali užtrukti, todėl sklandi tarpvalstybinė prekyba gali sutrikti¹. Siekiant greitesnio civilinių bylų, turinčių užsienio elementą Europos Sąjungos teritorijoje, nagrinėjimo, atsirado poreikis kurti Europos Sąjungos civilinio proceso teisę.

Taip pat, įvedus bendrą Europos Sąjungos pilietybę², bei siekiant sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę Europos Sąjungoje, tapo akivaizdu, jog visiems asmenims, kurių teisės ir laisvės yra garantuojamos Europos Sąjungos, turi būti prieinama teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą³. Atsižvelgiant į valstybių narių civilinio proceso teisinio reglamentavimo skirtumus, kilo būtinybė Europos Sąjungos teisės aktais nustatyti tam tikrus standartus, užtikrinančius tinkamą ginčo šalių civilinių procesinių teisių apsaugą, bylose su užsienio elementu.

Galiausiai, valstybių narių nacionalinių teismų jurisdikcija yra ribota. Siekiant palengvinti įvairių procesinių veiksmų atlikimą kitoje valstybėje narėje, tarptautinėje bendruomenėje jau buvo sudarytos tam tikros tarptautinės sutartys, tačiau atsižvelgiant į augantį civilinių bylų skaičių Europos Sąjungoje bei tai, kad priklausymas tam tikrai tarptautinei sutarčiai priklauso nuo valstybių narių valios, atsirado poreikis Europos Sąjungos teisės aktais sukurti tarptautinės teisinės pagalbos sistemą, taikomą visoje Europos Sąjungoje, ir kuri leistų pagreitinti civilinių bylų su užsienio elementu nagrinėjimą.

Pagrindas kurtis Europos Sąjungos civilinio proceso teisei yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo⁴ 81 straipsnis, kuriame yra numatyta, kad tarpvalstybinio pobūdžio

---

¹STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 1.

²1992 m. vasario 7 d. Europos Sąjungos sutartis. OJ 1992, C 191, p. 1, 8 straipsnis, 1 dalis.

³2012 m. spalio 26 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. OL 2012, C 326, p. 391, 47 straipsnis.

⁴2012 m. spalio 26 d. Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos. OL 2012, C 326, p. 1.

civilinėse bylose Europos Sąjunga plėtoja teisminį bendradarbiavimą. Pirmą kartą teismo bendradarbiavimo Europos Sąjungos civilinėse bylose sąvoka buvo pavartota jau 1992 m. vasario 7 d. Maastrichto sutartyje⁵ įvardijant, kad bendradarbiavimas civilinių bylų srityje yra bendras Europos Sąjungos valstybių narių interesas. Vis dėlto, iki 1999 m. gegužės 1 d., kai buvo pasirašyta Amsterdamo sutartis⁶, Europos Sąjungos institucijos neturėjo kompetencijos priimti priemonių, kuriomis būtų reguliuojami civilinio proceso klausimai, kylantys tarpvalstybinėse bylose, taigi, nebuvo pagrindo ir visuotinai taikomoms Europos Sąjungos civilinio proceso normoms kurti, vietoje to Europos Sąjungoje tarptautinis civilinis procesas iš dalies buvo reguliuotas konvencijomis⁷.

Amsterdamo sutartis atnešė esminių pokyčių, išplėsdama Europos Sąjungos institucijų kompetenciją ir suteikdama Europos Tarybai teisę nustatyti priemones skirtas tobulinti ir supaprastinti teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo kitoje valstybėje narėje sistemą, bendradarbiavimą renkant įrodymus, sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose, taip pat nesusijusių su teismo bylomis, sprendimų pripažinimą ir vykdymą, ir kt.⁸. Šios nuostatos, skirtingai nei Maastrichto sutartis, jau nebe tik deklaratyviai pripažino poreikį kooperuotis civilinio proceso klausimais, o padėjo pagrindą kompetentingos Europos Sąjungos institucijoms kurti vieningą Europos Sąjungos civilinio proceso sistemą.

1999 m. spalį Europos Vadovų Taryba sudarė Tamperės programą⁹, kuria buvo išskeltas tikslas sukurti Europos teisingumo erdvę, t. y. siekį eliminuoti valstybių narių teisminių ar administracinių sistemų keliamus nepatogumus. Šioje programoje išskelti tikslai vėliau atsispindėjo Europos Sąjungos reglamentuose, reguliuojančiuose valstybių narių teisminį bendradarbiavimą įteikiant dokumentus bei renkant įrodymus bylose su užsienio elementu, pavyzdžiui, buvo numatyta, kad tarpvalstybinėse bylose perduodamiems dokumentams turi būti nustatyti minimalūs formos ir kalbos

---

⁵1992 m. vasario 7 d. Europos Sąjungos sutartis. OJ 1992, C 191, p. 1.

⁶1997 m. vasario 2 d. Amsterdamo sutartis dėl Europos Sąjungos sutarties, Europos Bendrijų steigimo sutarties ir su jomis susijusių aktų pakeitimo. OJ 1997, C 340, p. 1.

⁷MIKELĖNAS, V. Civilinio proceso teisės vienodinimas bei derinimas ir naujasis Lietuvos civilinio proceso kodeksas. Jurisprudencija, 2002, t. 28 (20), p. 184. Pastaba: Europos Sąjungoje buvo priimtos tokios konvencijos, kaip 1968 m. Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo; 1995 m. Madrido konvencija dėl bankroto procedūrų; 1998 m. Konvencija dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų bylose, kylančiose iš šeimos teisinių santykių, pripažinimo ir vykdymo.

⁸1997 m. vasario 2 d. Amsterdamo sutartis dėl Europos Sąjungos sutarties, Europos Bendrijų steigimo sutarties ir su jomis susijusių aktų pakeitimo. OJ 1997, C 340, p., 73 m straipsnis.

⁹1999 m. spalio 16 d. Europos Vadovų Tarybos Tamperės programa [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-08]. Prieiga per internetą:

http://www.consilium.europa.eu/cms3_Applications/applications/search/newsDocDetails.asp?cmsid=650&dokey=59122&doclang=EN&lang=EN.

reikalavimai¹⁰, taip pat, kad pagal vienos valstybės nacionalinę teisę surinkti įrodymai, turėtų būti pripažįstami leistiniais ir kitose valstybėse narėse¹¹. Atsižvelgiant į Amsterdamo sutartyje nustatytą kompetenciją bei Tamperės programoje apibrėžtas gaires, neužilgo pasirodė ir pirmieji teisėkūros rezultatai, tarp jų ir Įrodymų rinkimo reglamentas bei Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1348/2000/EB dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse¹² (toliau - pirmasis Dokumentų įteikimo reglamentas).

2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai¹³, buvo priimta Stokholmo programa¹⁴, kuri toliau siekė plėtoti teisminį bendradarbiavimą civilinėse bylose, visų pirma, siekiant panaikinti egzekvatūros procedūrą bei atkreipiant dėmesį į poreikį konsoliduoti iki šiol priimtus teisės aktus, reglamentuojančius teisminį bendradarbiavimą civilinėse bylose. Galiausiai, 2014 m. birželį Europos Vadovų Taryba apibrėžė ateinančių metų gaires, kuriomis toliau skatinama pažanga teisiniame bendradarbiavime civilinėse bylose¹⁵.

Atsižvelgiant į aptartų Europos Sąjungos sutarčių nuostatas bei Europos Vadovų Tarybos programose bei gairėse numatytus tikslus, pritaria autoriams, kurie Europos Sąjungos civilinio proceso teisę apibrėžia kaip sistemą teisės normų, kurią priima kompetentingos Europos Sąjungos institucijos, ir kurios reguliuoja tam tikrus Europos Sąjungos valstybių narių civilinio proceso aspektus¹⁶. Taigi, nors SESV yra numatyta Europos Sąjungos teisė, o minėtomis Europos Vadovų Tarybos programomis bei gairėmis yra įvardintas poreikis vienodinti valstybių narių nacionalines civilinio proceso nuostatas, jų vienodinimas ar harmonizavimas nėra vykdomas, o Europos Sąjungos civilinio proceso teisėje ypatingą reikšmę vis dar turi tarptautinės teisinės pagalbos institutas.

---

¹⁰*ibid.*, para 31.

¹¹*ibid.*, 36.

¹²2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse, OL 2000, specialusis leidimas, skyrius 19 tomas 001, p. 227.

¹³2007 m. gruodžio 13 d. Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį. OJ 2007, C 306, p. 1.

¹⁴2010 m. gegužės 4 d. Europos Vadovų Tarybos Stokholmo programa – atvira ir saugi Europa piliečių labai ir saugumui. OL 2010, C 115, p. 1.

¹⁵2014 m. birželio 26-27 d. Europos Vadovų Tarybos išvados [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.consilium.europa.eu/lt/meetings/european-council/2014/06/26-27/>>.

¹⁶VĖBRAITĖ, V. *Introduction to European civil procedure. Study material*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014, p. 11.

1.2. Tarptautinės teisinės pagalbos Europos Sąjungos civiliniame procese sąvoka

Vienuose šaltiniuose yra teigiama, kad Europos Sąjungos civilinio proceso teisė yra savarankiška ir atskira teisės šaka¹⁷, kituose, kad tai yra tik tarptautinio civilinio proceso teisės dalis¹⁸. Autoriaus nuomone, esminis skirtumas atribojantis Europos Sąjungos civilinio proceso teisę nuo tarptautinio civilinio proceso teisės, yra teisės aktai, kuriais šios civilinio proceso teisės nuostatos yra formuojamos: tarptautinio civilinio proceso teisė yra kuriama valstybėms sudarant tarptautines sutartis, jungiantis prie konvencijų ir panašiai, o Europos Sąjungos civilinio proceso teisė yra kuriama Europos Sąjungos teisės aktų pagrindu, kurie tiesiogiai turi būti taikomi Europos Sąjungos valstybėse narėse, arba kurių nuostatos turi būti perkeltos į valstybių narių nacionalinę teisę. Nepaisant minėtų skirtumų, manytina, kad aiškinant tarptautinės teisinės pagalbos Europos Sąjungos civiliniame procese sąvoką, atsižvelgtina ir į tarptautinės teisės aktus bei juos aptariančią teisės doktriną.

Terminas - tarptautinė teisinė pagalba, Europos Sąjungos teisės aktuose nėra vartojamas, tačiau ši sąvoka būdinga tarptautinėms dvišalėms bei daugiašalėms sutartims. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 3 straipsnyje yra nurodyta, kad teisinė pagalba civilinėse bylose apima susitariančiosios šalies, kuriai pateikiamas prašymas, įstatymuose numatytų procesinių veiksmų atlikimą, kaip antai: šalių, liudytojų, ekspertų apklausą, ekspertizių, teisminės apžiūros atlikimą, daiktinių įrodymų perdavimą, teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą, dokumentų įteikimą ir persiuntimą¹⁹. Analogiškai teisinės pagalbos civilinėse bylose apimtį apibrėžia ir kitos Lietuvos sudarytos tarptautinės sutartys dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose²⁰, o Europos Sąjungos teisės aktai tarptautinę teisinę pagalbą,

---

¹⁷Europos Komisija. *Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose Europos sąjungoje*. Vadovas praktikuojantiems teisininkams. Europos Sąjunga: Leidinių biuras., 2014, p. 5.

¹⁸NEKROŠIUS, V. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2009. d. 1, p. 17-18.

¹⁹1992 m. liepos 21 d. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 13-296.

²⁰2000 m. kovo 20 d. Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2001, nr. 75-2642, 1 straipsnis; 2003 m. rugšėjo 15 d. Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2005, nr. 7-189, 3 straipsnis; 2001 m. spalio 23 d. Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžiano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 75-3217, 3 straipsnis; 1997 m. vasario 20 d. Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1997, nr. 101-2552, 3 straipsnis; ir kt.

teikiamą vykdant minėtus procesinius veiksmus įvardija, kaip valstybių narių teisminį bendradarbiavimą²¹.

Atsižvelgiant į aptartus Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktus ir juose vartojamų sąvokų skirtumus, doktrinoje dokumentų įteikimo ir įrodymų rinkimo procesinių veiksmų atlikimas kitos valstybės prašymu yra vadinamas įvairiai: vieni autoriai naudoja sąvoką - „tarptautinė teisminė pagalba“ (ang. *international judicial assistance*), kiti – „tarptautinis teisminis bendradarbiavimas“ (ang. *international judicial cooperation*), o dar kiti – „tarptautinė teisinė pagalba“ (ang. *international legal assistance*)²². Atkreiptinas dėmesys, kad tarptautinės teisinės pagalbos, tarptautinės teisminės pagalbos bei tarptautinio teismo bendradarbiavimo sąvokos, plačiąja prasme, turėtų būti laikomos sinonimais. Skirtingi autoriai šias sąvokas yra linkę tapatinti, apibrėždami tiek tarptautinės teisinės pagalbos, tiek tarptautinės teisminės pagalbos sąvokas, kaip procesinio veiksmo (akto) atlikimą (dokumentų įteikimą, įrodymų rinkimą, sprendimų pripažinimą ir pan.) kitos valstybės teismo prašymu²³. Tačiau vadovaujantis tokia apibrėžtimi susidaro išpūdis, kad tarptautinė teisinė pagalba yra siejama išimtinai su valstybių teismų tarpusavio bendradarbiavimu. Kita vertus, yra autorių, kurie mano, jog tarptautinė teisinė pagalba civilinėse bylose turėtų būti apibūdinama kaip valstybių valdžios institucijų, turint omenyje ne tik teismus, bendradarbiavimas sprendžiant civilines bylas su užsienio elementu²⁴. Pastarosios nuomonės laikosi ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, nuroydamas, kad teisminis bendradarbiavimas turėtų vykti ir už teisminės procedūros ribų, jei tik jam yra būdingas užsienio elementas ir jis yra būtinas vidaus rinkai deramai veikti²⁵. Šis požiūris, turėtų būti laikomas teisingesniu, kadangi valstybių narių bendradarbiavimas gali būti įgyvendinamas ne tik per teismines institucijas²⁶.

Europos Sąjungos civilinis procesas apima ir tarptautinę teisinę pagalbą teikiamą įteikiant dokumentus bei renkant įrodymus tarpvalstybinėse civilinėse bylose. Dokumentų

---

²¹2012 m. spalio 26 d. Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos. OL 2012, C 326, p. 1, 81 straipsnio 2 dalis.

²²LAUŽIKAS E., MIKELĖNAS V., NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2005. t. 2, p. 591; MCCLEAN, D. *International Judicial Assistance*. Oxford, 1992, p. 2.; SZÁSZY, I. *International Civil Procedure*. Budapest, 1967, p. 643-644.; STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008.

²³LAUŽIKAS E., MIKELĖNAS V., NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2005. t. 2., p. 591.; MCCLEAN, D. *International Judicial Assistance*. Oxford, 1992, p. 2.

²⁴SZÁSZY, I. *International Civil Procedure*. Budapest, 1967, p. 643-644.; STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008.

²⁵Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. birželio 25 d. sprendimas *Roda Golf & Beach Resort SL* C-14/08, EU:C:2009:395, para 56.

²⁶Pastaba: pavyzdžiui, teisinė pagalba, pagal Dokumentų įteikimo reglamento 2 straipsnį, yra teikiama per perduodančiąsias ir gaunančiąsias institucijas.

įteikimo ir įrodymų rinkimo procesiniai veiksmai Europos Sąjungos lygmeniu yra reglamentuojami Dokumentų įteikimo ir Įrodymų rinkimo reglamentais. Nagrinėjamų procesinių veiksmų vykdymas bylose su užsienio elementu šiais reglamentais nėra išsamiai reguliuojamas – reglamentuose pateikiamos normos, kurių privalo laikytis kompetentingos valstybių narių institucijos, teikdamos ir vykdydamos prašymus teikti tarptautinę teisę pagalbą, o patys procesiniai veiksmai yra vykdomi pagal vienos iš bendradarbiaujančių institucijų valstybių nacionalinę teisę. Taigi, Europos Sąjungos civilinis proceso teisė yra glaudžiai susijusi su valstybių narių nacionalinėmis civilinio proceso nuostatomis, ginčo nagrinėjimui yra taikomos valstybės narės, kurioje vyksta teismo procesas, civilinio proceso nuostatos. Dėl šios priežasties, kyla įvairių praktinių ir teisinių problemų, pavyzdžiui, ginčo šalis, esanti kitoje valstybėje nei vyksta teismo procesas, yra priversta vadovautis jai nežinoma teisine sistema, todėl turi kreiptis teisinių konsultacijų į proceso valstybėje praktikuojančius teisininkus, taip pat kaip yra atskleidžiama 2-ame ir 3-iame šio darbo skyriuose, vykdam tarptautinės teisinės pagalbos prašymus yra susiduriama su įvairiais valstybių narių nacionalinės teisės nuostatų konfliktais²⁷.

Atsižvelgiant į tai, doktrinoje vyrauja nuomonė, kad iki nacionalinės civilinio proceso teisės nuostatos nebus suvienodintos ar bent minimaliai harmonizuotos Europos Sąjungos lygmeniu, teikiant tarptautinę teisinę pagalbą bus susiduriamas su įvairiais nesklandumais²⁸. Vis dėlto, civilinio proceso teisės nuostatų vienodinimas yra labiausiai valstybių suverenitetą ribojanti kylančių problemų sprendimo priemonė, todėl vargu, ar greitu metu valstybės narės, siekdamos greito bei efektyvaus nagrinėjamų procesinių veiksmų vykdymo, pasiryš aukoti savo teises tradicijas.

Taigi, tarptautinę teisinę pagalbą Europos Sąjungos civiliniame procese galime apibrėžti kaip tam tikrų, procesinių veiksmų atlikimą valstybėje narėje, kitos valstybės narės kompetentingų institucijų prašymu. Viena vertus, jau nuo Amsterdamo sutarties, tarptautinės teisinės pagalbos institutas yra pripažįstamas viena iš pagrindinių Europos Sąjungos prerogatyvų. Kita vertus, priimti Europos Sąjungos teisės aktai nors ir palengvina Europos Sąjungos viduje kylančių civilinių ir komercinių ginčų nagrinėjimą valstybių narių teismuose, šių priemonių taikymą apsunkina valstybių narių nacionalinio civilinio proceso nuostatų skirtumai. Todėl siekiant įsigilinti tiek į dokumentų įteikimo, tiek į įrodymų rinkimo tarpvalstybinėse civilinėse ar komercinėse bylose vykdymo

---

²⁷VERNADAKI, Z. Civil Procedure Harmonization in the EU: Unravelling the Policy Considerations. *Journal of Contemporary European Research*. 2013, Volume 9, Issue 2, p. 303.

²⁸STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008.

problematiką, toliau šiame darbe šie procesiniai veiksmai bus nagrinėjami atskirai atsižvelgiant į jų reglamentavimo raidą bei sistemą.

2. TEISMINIŲ IR NETEISMINIŲ DOKUMENTŲ ĮTEIKIMAS EUROPOS SAJUNGOS CIVILINIAME PROCESU

2.1. Teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo civilinėse ir komercinėse bylose reguliavimo raida

1999 m. gegužės 1 d. įsigaliojusi Amsterdamo sutartis, ne tik suteikė kompetenciją Europos Tarybai imtis priemonių, kuriomis būtų tobulinamas bei supaprastinamas valstybių narių teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose, bet ir konkrečiai nurodė, jog yra būtina gerinti teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo kitoje valstybėje narėje sistemą²⁹. Iki Amsterdamo sutarties įsigaliojimo dokumentų įteikimas civilinėse bylose, turinčiose tarptautinį elementą, buvo reguliuojamas 1965 m. lapkričio 15 d. konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje (toliau - Hagos konvencija arba konvencija)³⁰.

Pagal Hagos konvenciją, dokumentai gali būti įteikiami keliais būdais. Bendroji taisyklė nustato, kad dokumentai įteikiami pasinaudojant tarpinę procedūrą, pagal kurią dokumentai yra perduodami iš vienoje susitariančioje valstybėje veikiančios centrinės įstaigos kitoje susitariančioje valstybėje esančiai centrinei įstaigai, kuri įteikia dokumentus galutiniam adresatui arba perduoda dokumentus kompetentingai institucijai juos įteikti galutiniam adresatui³¹. Be dokumentų įteikimo per centrinę įstaigą konvencija numato tokius dokumentų įteikimo būdus, kaip tiesioginis siuntimas adresatui, tiesioginis įteikimas per kompetentingus asmenis ir panašiai³². Nepaisant Hagos konvencijos 10 straipsnyje numatytų pažangių dokumentų įteikimo būdų, konvencijos veiksmingumą mažina susitariančiųjų valstybių teisė daryti išlygas ir šių dokumentų įteikimo būdų nepripažinti ar jų taikymui nustatyti tam tikras sąlygas. Deja, šia teise pasinaudojo dauguma Europos Sąjungos valstybių narių³³. Taigi, nors Hagos konvencija sukuria pagrindą operatyviems dokumentų perdavimo būdams, jos sistema nėra

²⁹1997 m. vasario 2 d. Amsterdamo sutartis dėl Europos Sąjungos sutarties, Europos Bendrijų steigimo sutarties ir su jomis susijusių aktų pakeitimo. OJ 1997, C 340, p. 1, 67 straipsnis ir 73m straipsnio 1 dalies a punktas.

³⁰1965 m. lapkričio 15 d. konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 44-1252.

³¹*ibid.*, 1-5 straipsniai.

³²*ibid.*, 10 straipsnis.

³³Pastaba: šiuo metu išlygas bent vienam įteikimo būdai arba šių būdų taikymui nustačiusios tam tikras sąlygas yra šios Europos Sąjungos valstybės: Bulgarija, Kroatija, Čekija, Danija, Estija, Suomija, Vokietija, Vengrija, Airija, Latvija, Lietuva, Malta, Monakas, Norvegija, Lenkija, Slovakija, Slovėnija, Švedija, Didžioji Britanija. Iš *Table reflecting applicability of articles 8(2), 10(a)(b) and (c), 15(2) and 16(3) of the Hague service convention* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-25]. Prieiga per internetą: <<https://assets.hcch.net/docs/6365f76b-22b3-4bac-82ea-395bf75b2254.pdf>>.

pakankamai veiksminga Europos Sąjungoje, kadangi valstybės narės nevienodai taiko konvenciją.

1997 m. buvo priimta Europos Tarybos konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo civilinėse ir komercinėse bylose Europos Sąjungos valstybėse narėse³⁴. Ši konvencija taip ir nebuvo ratifikuota, tačiau jos nuostatos, iš esmės, buvo perkeltos į Europos Komisijos pasiūlymą dokumentų įteikimą Europos Sąjungoje sureguliuoti direktyva. Europos Parlamentui atkreipus dėmesį į tai, kad direktyva nėra tinkamiausias instrumentas, siekiant užtikrinti vienodų taisyklių taikymą teikiant teisinę pagalbą įteikiant dokumentus užsienyje, dokumentų įteikimą Europos Sąjungoje pasirinkta reguliuoti reglamentu. Taigi, galiausiai, 2000 m. gegužės 29 d. Europos Taryba priėmė reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse³⁵. Pagrindinis reglamento tikslas – greitas ir patikimas teisminių ir neteisminių dokumentų perdavimas tarp valstybių narių.

Nors pirmasis dokumentų įteikimo reglamentas turėjo teigiamą poveikį perduodant dokumentus tarp valstybių narių, tačiau atlikus išsamų reglamento poveikio tyrimą³⁶, buvo identifikuoti tam tikri jo trūkumai. Atsižvelgiant į juos, 2007 m. lapkričio 13 d. buvo priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse³⁷, kuris iki šiol reguliuoja dokumentų įteikimą Europos Sąjungoje.

2.2. Dokumentų įteikimo reglamento reguliavimo dalykas

Dokumentų įteikimo reglamentas yra taikomas nagrinėjant civilines ir komercines bylas, kai teisminis ar neteisminis dokumentas turi būti perduodamas iš vienos valstybės narės į kitą³⁸. Jis, kaip ir pirmasis Dokumentų įteikimo reglamentas, sukuria decentralizuotą dokumentų įteikimo sistemą, nustatydamas, kad dokumentai pagal šį teisės aktą yra

---

³⁴1997 m. gegužės 26 d. konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ar komercinėse bylose įteikimo Europos Sąjungos valstybėse narėse. OL, 1997 C 261, skyrius 8, tomas 27, p. 1.

³⁵2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse, OL 2000, specialusis leidimas, skyrius 19 tomas 001, p. 227.

³⁶Europos Komisija. *Study on the application of Council Regulation (EC) No 1348/2000 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters* [interanktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/study_ec1348_2000_en.pdf>, 2004.

³⁷2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000. OL 2007, L 324, p. 79.

³⁸*ibid.*, I straipsnio I dalis.

įteikiami adresatui taikant tarpinę procedūrą, t. y. per perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras³⁹.

Perduodančiosiomis ir gaunančiosiomis agentūromis valstybės narės gali paskirti valstybės tarnautojus, institucijas ar kitus asmenis⁴⁰, pavyzdžiui, Lietuvoje perduodančiosios ir gaunančiosios institucijos yra teismai, Latvijoje šių institucijų funkcijas atlieka Teisingumo ministerija, Prancūzijoje šias funkcijas atlieka teismo antstoliai bei už dokumentų įteikimą atsakingi teismų skyriai. Valstybės narės tai pat gali perduodančiosiomis ir gaunančiosiomis agentūromis paskirti tuos pat valstybės tarnautojus, institucijas ar kitus asmenis arba šių agentūrų kompetenciją paskirstyti skirtingiems valstybės tarnautojams, institucijoms ar kitiems asmenims⁴¹. Praktikoje valstybės narės taip pat kompetenciją paskirsto atsižvelgdamos į tai, kokius dokumentus, teisinius ar neteisinius, pareiškėjas nori perduoti⁴². Federacinės valstybės, valstybės, kuriose yra kelios teisinės sistemos arba savarankiškus teritorinius vienetus turinčios valstybės gali paskirti daugiau nei vieną tokią agentūrą. Prie perduodančiųjų ir gaunančiųjų agentūrų veikia centrinė įstaiga⁴³, kuri, iš esmės, yra atsakinga, už informacijos teikimą agentūroms, problemų, kurios gali atsirasti perduodant dokumentus sprendimą, ir kita. Lietuvoje centrinės įstaigos funkcijos yra paskirtos Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai⁴⁴.

Dokumentų įteikimo per perduodančiąsias ir gaunančiąsias institucijas procedūra išskirtina į tam tikras stadijas:

1. Paraiškos dėl dokumentų perdavimo iš vienos valstybės narės į kitą pateikimas perduodančiajai agentūrai. Šioje stadijoje pareiškėjas pateikia perduodančiajai agentūrai įteiktinus dokumentus bei užpildo nustatytos tipinės formos prašymą⁴⁵. Perduodamiems

---

³⁹*ibid.*, 2-11 straipsniai.

⁴⁰*ibid.*, 2 straipsnis.

⁴¹*ibid.*, 2 straipsnio 3 dalis.

⁴²Pastaba: pavyzdžiui, Vokietijoje teisminių dokumentų atveju perduodančioji agentūra yra dokumentą įteikiantis teismas. Neteisminių dokumentų atveju perduodančioji agentūra yra tos apylinkės, kurioje yra dokumentą įteikiančio asmens nuolatinė arba įprastinė gyvenamoji vieta, teismas (Amtsgericht); notarinių dokumentų atveju – tai taip pat apylinkės, kurioje įsikūręs dokumentą tvirtinančio notaro biuras, teismas; juridinių asmenų atveju – tai apylinkės, kurioje įsikūrusi pagrindinė buveinė, teismas; žemės vyriausybės teisinių potvarkių kelių teismų apylinkėms skirtos perduodančiosios agentūros užduotys gali būti paskirtos vienam apylinkės teismui. Iš Europos Komisija. *Priimančiųjų institucijų žinynas* (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-09]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_docs_lt.htm>.

⁴³*ibid.*, 3 straipsnis.

⁴⁴Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais), *Valstybės žinios*, 2008, nr. 137-5366, 3² straipsnio 1 dalis.

⁴⁵2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000. OL 2007, L 324, p. 79, 4 straipsnio 3 dalis.

dokumentams nėra keliami legalizavimo ar lygiaverčio formalizavimo reikalavimai⁴⁶, tačiau jie turi būti pateikti valstybės narės oficialia ar viena iš oficialių kalbų arba adresatui suprantama kalba, atitinkamai prie dokumentų gali būti pridėtas vertimas į minėtas kalbas⁴⁷. Vertimo išlaidos tenka pareiškėjui⁴⁸. Pažymėtina, kad, jei dokumentai nėra surašyti nustatyta kalba ir nėra pateiktas jų vertimas, adresatas turi teisę atsisakyti priimti dokumentus⁴⁹. Apie šią adresato teisę pareiškėjas turi būti informuojamas perduodančiosios agentūros⁵⁰.

2. Dokumentų perdavimas gaunančiajai agentūrai. Dokumentų įteikimo reglamentu yra siekiama kuo greitesnio dokumentų perdavimo, tačiau nustatyti būdus, kokiais jie turėtų būti perduodami, yra palikta nacionalinei teisei. Dokumentai gali būti perduodami bet kokiomis, gaunančiosios valstybės pasirinktomis, priemonėmis, svarbu, kad būtų užtikrinamas dokumento turinio saugumas, bei jame užfiksuotos informacijos įskaitomumas⁵¹.

3. Dokumentų gavimas gaunančiojoje agentūroje. Gavusi dokumentus, gaunančioji agentūra neveliau kaip per septynias dienas nuo jų gavimo, greičiausiomis perdavimo priemonėmis išsiunčia perduodančiajai agentūrai gavimo pranešimą, naudodama reglamento nustatytą tipinę formą⁵². Gaunančioji agentūra gavusi paraišką įteikti dokumentus gali atlikti šiuos veiksmus: prašyti perduodančiosios agentūros trūkstamos informacijos, jeigu remiantis perduota informacija ar dokumentais prašymas įteikti dokumentus negali būti įvykdytas⁵³; grąžinti paraišką perduoti dokumentus, su pranešimu apie grąžinimą, jeigu prašymas įteikti dokumentus akivaizdžiai nepriklauso Dokumentų įteikimo reglamento taikymo sričiai arba dėl nustatytų oficialių sąlygų nesilaikymo dokumentų įteikti nėra galimybės⁵⁴; kai paraišką gavusi agentūra neturi teritorinės jurisdikcijos šiuos dokumentus įteikti, išsiųsti paraišką toje pačioje valstybėje narėje teritorinę jurisdikciją turinčiai gaunančiajai agentūrai⁵⁵; įteikti dokumentus adresatui.

4. Dokumentų įteikimas adresatui. Gaunančioji agentūra, vadovaudamasi savo valstybės narės nacionaline teise, įteikia dokumentą arba paveda jį įteikti kompetentingoms institucijoms arba dokumentą įteikia perduodančiosios agentūros reikalaujamu konkrečiu būdu, jeigu tas būdas neprieštarauja minėtos valstybės narės

---

⁴⁶*ibid.*, 4 straipsnio 4 dalis.

⁴⁷*ibid.*, 8 straipsnio 1 dalis.

⁴⁸*ibid.*, 5 straipsnio 2 dalis.

⁴⁹*ibid.*, 8 straipsnis.

⁵⁰*ibid.*, 5 straipsnio 5 dalis.

⁵¹*ibid.*, 4 straipsnio 2 dalis.

⁵²*ibid.*, 6 straipsnio 1 dalis.

⁵³*ibid.*, 6 straipsnio 2 dalis.

⁵⁴*ibid.*, 6 straipsnio 3 dalis.

⁵⁵*ibid.*, 6 straipsnio 4 dalis.

teisei⁵⁶. Gaunančioji agentūra turi pareigą imtis visų būtinų priemonių, kad dokumentas būtų įteiktas kuo greičiau ir, bet kuriuo atveju, per vieną mėnesį nuo dokumento gavimo⁵⁷. Jei šio termino nesilaikoma, gaunančioji agentūra privalo informuoti perduodančiąją agentūrą ir toliau stengtis įteikti dokumentą per pagrįstą terminą.

Be šios procedūros Dokumentų įteikimo reglamentas leidžia ir kitus alternatyvius dokumentų įteikimo būdus. Dokumentų įteikimo reglamento 14 straipsnyje nustatyta, kad dokumentai iš vienos valstybės į kitą taip pat gali būti įteikiami tiesiogiai paštu. Tokiu būdu dokumentai įteikiami siunčiant registruotą laišką su gavimo patvirtinimu arba lygiaverčiu būdu. Skirtingai nei pirmasis, naujasis reglamentas nebe numato valstybės narės teisės nustatyti sąlygų, pagal kurias ji priims paštu pristatomus teisinius dokumentus. Tai reiškia, kad valstybės narės nebegali uždrausti šio dokumentų perdavimo būdo. Taip pat Dokumentų įteikimo reglamente kaip vienas iš dokumentų perdavimo būdų yra numatyta galimybė įteikti dokumentus tiesiogiai⁵⁸. Bylos šalis gali įteikti dokumentus tiesiogiai per valstybės narės, kurioje įteikiami dokumentai, įgaliotus asmenis, jeigu tai yra leidžiama pagal tos valstybės narės teisę. Vis dėlto, pažymėtina, kad toks dokumentų įteikimo būdas nėra visuotinai pripažįstamas⁵⁹. Galiausiai, Dokumentų įteikimo reglamente taip pat yra nustatytos kitos teisminių dokumentų perdavimo ir įteikimo priemonės, pavyzdžiui, perdavimas konsuliniais arba diplomatiniais kanalais arba diplomatinį arba konsulinį darbuotojų tiesiogiai paštu įteikiami teisminiai dokumentai.

Kaip jau buvo minėta, pagrindinis Dokumentų įteikimo reglamento tikslas – pagerinti ir paspartinti teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ir komercinėse bylose įteikimą tarp valstybių narių, kurio įgyvendinimui yra svarbu nustatyti tinkamą ir veiksmingą dokumentų perdavimo ir įteikimo procedūrą. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad šiam tikslui pasiekti Dokumentų įteikimo reglamentas nustato tiesioginio dokumentų įteikimo tarp valstybių narių principą. Apie šiuos tikslus primenama ir šio reglamento 6–8 konstatuojamosiose dalyse⁶⁰. Tačiau nepamirština

---

⁵⁶*ibid.*, 7 straipsnio 1 dalis.

⁵⁷*ibid.*, 7 straipsnio 2 dalis.

⁵⁸*ibid.*, 15 straipsnis.

⁵⁹Pastaba: tiesiogiai dokumentus įteikti galima: Belgijoje, Danijoje, Graikijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Kipre, Maltoje, Nyderlanduose, Portugalijoje, Suomijoje, Švedijoje (teoriškai), Jungtinėje Karalystėje (Škotijoje ir Gibraltare); negalima Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Ispanijoje, Airijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Austrijoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje, Slovakijoje, Jungtinėje Karalystėje (Anglijoje, Velse ir Šiaurės Airijoje). Vokietijoje tiesioginio įteikimo galimybė priklauso nuo įteikiamų dokumentų pobūdžio. Iš Europos Komisija. *Priimančiųjų institucijų žinynas* (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-09]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_docs_lt.htm>.

⁶⁰Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. rugsėjo 16 d. sprendimas *Alpha Bank Cyprus Ltd/Senh Dau Si, Alpha Panareti Public Ltd ir kt* C-519/13, EU:C:2015:603, para 30.

svarba stengtis suderinti pareiškėjo ir adresato interesus, siekiant pusiausvyros tarp veiksmingo ir greito procesinių dokumentų įteikimo ir adresato teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą.

Siekiant pagreitinti dokumentų įteikimo iš vienos valstybės narės į kitą procesą, visų pirma, Dokumentų įteikimo reglamentas nustato tam tikrus terminus, kuriais turi vadovautis perduodančiosios ir gaunančiosios agentūros⁶¹. Taip pat naujuoju Dokumentų įteikimo reglamentu buvo nustatytas reikalavimas, kad gaunančioji agentūra imtųsi visų būtinų priemonių, kad dokumentai būtų įteikiami kuo greičiau. Atkreiptinas dėmesys, kad, dokumentų perdavimo spartai didinti yra gerinamas informacijos apie perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras, centrinės įstaigas, kalbos reikalavimus ir kt., pasiekiamumas, visa ši informacija yra išversta į Europos Sąjungos oficialias kalbas ir yra prieinama internete⁶². Galiausiai, kad perduodančiosioms ir gaunančiosioms agentūroms būtų paprasčiau identifikuoti dokumentus ir raštus, susijusius su Dokumentų įteikimo reglamento taikymu, pastarasis nustato standartines formas⁶³. Vis dėlto, nepaisant pastangų pagreitinti dokumentų perdavimo procesą, remiantis tyrimų duomenimis, žymių pokyčių, per dešimtmetį nebuvo pasiekta⁶⁴. Praktikoje, tiek pareiškėjas, tiek adresatas, tiek praktikuojantys teisininkai, tiek kompetentingos valstybių narių institucijos susiduria su Dokumentų įteikimo reglamento aiškinimo ir taikymo problemomis.

---

⁶¹Dokumentų įteikimo reglamente numatyti šie terminai: gavusi dokumentą, gaunančioji agentūra kuo greičiau ir bet kuriuo atveju per septynias dienas nuo jo gavimo, greičiausiomis perdavimo priemonėmis išsiunčia perduodančiajai agentūrai gavimo pranešimą, naudodama I priede pateiktą tipinę formą (6 straipsnio 1 dalis); gaunančioji agentūra turi imtis visų būtinų priemonių, kad dokumentas būtų įteiktas kuo greičiau ir bet kuriuo atveju per vieną mėnesį nuo dokumento gavimo (7 straipsnio 2 dalis).

⁶²Europos Komisija. *Priimančiųjų institucijų žinynas* (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-09]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_docs_lt.htm>.

⁶³ Dokumentų įteikimo reglamentas nustato šias standartines formas: I Priedas: Dokumentų įteikimo prašymas; Gavimo patvirtinimas; Pranešimas apie prašymo ir dokumento grąžinimą; Pranešimas apie prašymo ir dokumento persiuntimą atitinkamai gaunančiajai agentūrai; Atitinkamos teritorinę jurisdikciją turinčios gaunančiosios agentūros pranešimas apie gavimą, skirtas perduodančiajai agentūrai; Dokumentų įteikimo arba neįteikimo pažymėjimas. II Priedas: Adresato informavimas apie teisę atsakyti priimti dokumentą.

⁶⁴Europos Komisija. *Study on the application of Council Regulation (EC) No 1393/2007 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters*. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2014, p. 21.

2.3. Dokumentų įteikimo reglamento aiškinimo ir taikymo problematika

2.3.1. Dokumentų įteikimo reglamento taikymo srities aiškinimo problematika

Dokumentų įteikimo reglamento taikymo sritis yra apibrėžta pirmajame jo straipsnyje. Teritoriniu atžvilgiu, reglamentas yra taikomas visose valstybėse narėse, išskyrus Daniją⁶⁵. Tačiau Europos Sąjungai ir Danijai sudarius susitarimą⁶⁶ jo taikymas buvo išplėstas ir šiai valstybei. Pažymėtina, kad Dokumentų įteikimo reglamento 20 straipsnis įtvirtina jo viršenybę prieš valstybių narių sudarytas dvišales bei daugiašales sutartis ir susitarimus, tarp jų ir prieš Hagos konvenciją. Tačiau reglamento viršenybė netrukdo valstybėms narėms taikyti arba sudaryti sutartis ar susitarimus, kurie neprieštarauja Dokumentų įteikimo reglamentui.

Pagal bendrą taisyklę Dokumentų įteikimo reglamentas yra taikomas nagrinėjant civilines ir komercines bylas, kai teisminis arba neteisminis dokumentas turi būti perduodamas iš vienos valstybės narės į kitą, kad būtų joje įteiktas. Taigi, tam, kad būtų galima pasinaudoti reglamento nustatyta procedūra, perduodant dokumentus, turi būti tenkinamos šios sąlygos:

1. Dokumentų perdavimas turi būti susijęs su civiliniais arba komerciniais teisiniais santykiais;
2. Perduotini dokumentai turi būti teisminiai arba neteisminiai;
3. Dokumentai yra perduodami iš vienos valstybės narės į kitą (teisiniai santykiai su užsienio elementu).

Dokumentų įteikimo reglamentas nurodydamas, kad jis yra taikomas nagrinėjant civilines arba komercines bylas, priduria, kad jis netaikomas byloms nagrinėjančioms mokesčių, muitų ar administracinius klausimus arba byloms dėl valstybės atsakomybės už veiksmus ir neveikimą įgyvendinant valstybės valdžią (lot. *acta iure imperii*). Nei civilinių ir komercinių bylų, nei *acta iure imperii* sąvoka, reglamente nėra tiksliau apibrėžiama.

Pirmiausiai, Dokumentų įteikimo reglamente naudojama sąvoka „civilinės ir komercinės bylos“ turėtų būti suprantama taip pat kaip analogiška sąvoka, vartojama

---

⁶⁵2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000. OL 2007, L 324, p. 79, 4 straipsnio 3 dalis, 1 straipsnio 3 dalis.

⁶⁶2005 m. spalio 19 d. Europos Bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimas dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo. OL, 2005 L 300, p. 55. Pagal susitarimo 3 straipsnio 2 dalį Danija 2007 m. lapkričio 20 d. raštu Europos Komisijai pranešė apie savo sprendimą įgyvendinti reglamentą (EB) Nr. 1393/2007 deklaracijoje, OL, 2008 L 331, p. 21.

reglamente Briuselis I⁶⁷. Kita vertus, pažymėtina, kad aptariamo reglamento taikymo sritis turi būti suprantama platesnė nei Briuselis I, nes, vadovaujantis juo, dokumentai yra įteikiami ir bankroto bei šeimos bylų, turinčių tarptautinį elementą, nagrinėjimo atveju⁶⁸. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo praktikoje pasisakydamas apie sąvoką „civilinės ir komercinės bylos“ ne kartą nurodė, kad ši yra laikytina savarankiška Europos Sąjungos teisės sąvoka, kuri turi būti aiškinama atsižvelgiant į atitinkamo Europos Sąjungos teisės akto, šiuo atveju Dokumentų įteikimo reglamento, tikslus, sistemą ir bendruosius principus⁶⁹. Taigi, darytina išvada, kad valstybės narės negali nustatyti santykių, laikytinų civiliniais ir komerciniais, sąrašo. Viena vertus, tai skatina platesnį Dokumentų įteikimo reglamento taikymą, kadangi nėra ribojamas teisinių santykių, galimų pripažinti civiliniais ir komerciniais ratas, kita vertus, sukelia tam tikrą teisinį neaiškumą, kadangi pasitaiko situacijų, kai sunku atskirti civilinius ar komercinius teisinius santykius nuo kitos rūšies teisinių santykių.

Sprendžiant šią problemą, visų pirma, svarbu pažymėti, kad kompetenciją aiškinti Europos Sąjungos teisės aktuose vartojamas sąvokas turi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. Tačiau kreipimasis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą, prašant priimti prejudicinį sprendimą, kiekvieną kartą kilus abejonių dėl teisinių santykių civilinio ar komercinio pobūdžio, paneigtų Dokumentų įteikimo reglamento tikslą, užtikrinti greitą ir efektyvų dokumentų perdavimą. Kita vertus, jeigu, tokiais atvejais minėtas sąvokas imtųsi aiškinti valstybių narių nacionalinės institucijos, nebūtų užtikrintas vienodas Dokumentų įteikimo reglamento taikymas. Dėl šios priežasties, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, paklaustas, ar tam tikri teisiniai santykiai yra laikytini civiliniais ar komerciniais, savo atsakymą pasuko kita linkme⁷⁰. Teismas nurodė, kad teisiniai santykiai yra laikytini civiliniais ar komerciniais, jei nėra akivaizdu, kad jie yra priskirtini

---

⁶⁷2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. OL 2001, L 12, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 42. Pastaba: šiuo metu galiojantis reglamentas: 2002 m. rugpjūčio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1496/2002 iš dalies keičiantis Tarybos reglamento 44/2001/EB dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo I priedą (3 straipsnio 2 dalyje ir 4 straipsnio 2 dalyje nurodytos jurisdikcijos taisyklės) ir II priedą (kompetentingų teismų ir institucijų sąrašas), OL 2002, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 006, p. 60.

⁶⁸NEKROŠIUS, V. Procesinių dokumentų įteikimas Europos Sąjungos civiliniame procese. Iš *Privatinė teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: liber amicorum* Valentinas Mikelėnas. Vilnius: Justitia, 2008, p. 232.

⁶⁹Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. birželio 11 d. sprendimas *Stefan Fahrenbrock, Holger Priestoph, Matteo Antonio Priestoph, Pia Antonia Priestoph, ir kt./Hellenische Republic* C-226/13, C-245/13, C-247/13 ir C-578/13, EU:C:2015:383, para 36.

⁷⁰Pastaba: šioje byloje Europos Teisingumo Teismo buvo klausta, ar ieškiniai teismui dėl žalos atlyginimo, dėl sutartinių įsipareigojimų įvykdymo arba, dėl delspinigių sumokėjimo, kuriuos valstybei, obligacijų emitentei, pateikė privatūs asmenys, valstybės obligacijų turėtojai, patenka į reglamento taikymo sritį. Abejonė, dėl teisinių santykių civilinio ar komercinio pobūdžio, kilo dėl to, kad nors ieškiniai buvo pareikšti remiantis civilinės teisės normomis, valstybės obligacijų išleidimo sutartinės sąlygos buvo pakeistos remiantis įstatymu, t. y. viešosios valdžios aktu.

kitos rūšies teisiniams santykiams. Visų pirma, tai reiškia, kad perduodančiosios agentūros gali atsisakyti perduoti dokumentus tik tais atvejais, kai yra akivaizdu, jog teisiniai santykiai nėra civiliniai ar komerciniai, priešingu atveju, Dokumentų įteikimo reglamentas turi būti taikomas. Kita vertus, darytina išvada, kad faktas, jog dokumentai buvo perduoti pasinaudojant reglamento procedūra, nereiškia, kad teisiniai santykiai negali būti pripažinti ne civiliniais ar komerciniais, vėliau, nagrinėjant bylą iš esmės.

Remiantis minėtu Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimu, darytina išvada, kad teisinių santykių pobūdžio vertinimas Dokumentų įteikimo reglamento kontekste yra apribotas akivaizdumo kriterijumi. Toks Dokumentų įteikimo reglamento aiškinimas turėtų būti vertinamas teigiamai, kadangi yra skatinamas jo taikymas, o tai nulemia greitesnę ir efektyvesnę dokumentų perdavimą tarp valstybių narių.

Vertinant antrąją Dokumentų įteikimo reglamento taikymo sąlygą, pažymėtina, kad teisminių ir neteisminių dokumentų sąvokų atribojimo klausimas yra paliekamas kiekvienos valstybės narės, kurios kilmės dokumentas turi būti įteiktas, *lex fori*⁷¹. Kita vertus, perduotino pagal Dokumentų įteikimo reglamentą dokumento sąvoka, kaip ir civilinių ar komercinių bylų, yra ne nacionalinės teisės, o savarankiška, Europos Sąjungos teisės, sąvoka⁷². Šis išskyrimas svarbus, nes nuo to, ar dokumentas yra pripažįstamas perduotinu pagal Dokumentų įteikimo reglamentą, priklausys, ar šiam yra taikomi atitinkami kalbos reikalavimai, t. y. ar jis turi būti sudarytas ar išvertas į vieną iš reglamento 8 straipsnio 1 dalyje numatytų kalbų.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, sprenddamas dėl perduotinių pagal Dokumentų įteikimo reglamentą bylos teisme iškėlimo dokumentų sampratos, viename iš savo prejudicinių sprendimų pasisakė, kad prie minėtų dokumentų pridedami priedai neprivalo būti išversti į adresatui suprantamą ar oficialiąją gaunančiosios valstybės kalbą, jei jie yra nebūtini pareiškėjo reikalavimo dalykui ir pagrindui suprasti. Šioje byloje, pagal perduodančiosios valstybės nacionalinę teisę, priedai privalėjo būti pridedami prie bylos iškėlimo dokumentų⁷³. Nors šis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas siejamas tik su perduotino bylos iškėlimo dokumento aiškinimu, jis suponuoja, kad perduotino dokumento sąvoka, Dokumentų įteikimo reglamento prasme, nesutampa su įteiktino dokumento sąvoka pagal nacionalinę teisę. Antra, sprendimu pripažįstama svarba atsižvelgti į aukštus adresato teisės į teisingą bylos nagrinėjimą apsaugos

---

⁷¹NEKROŠIUS, V. Procesinių dokumentų įteikimas Europos Sąjungos civiliniame procese. Iš *Privatinė teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: liber amicorum* Valentinas Mikelėnas. Vilnius: Justitia, 2008, p. 233.

⁷²Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. birželio 25 d. sprendimas *Roda Golf & Beach Resort SL* C-14/08, EU:C:2009:395, para 50.

⁷³Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2008 m. gegužės 8 d. sprendimas *Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR/Industrie- und Handelskammer Berlin* C-14/07, EU:C:2008:264, para 73.

standartus, nustatytus valstybės narės nacionalinėje teisėje, tačiau Europos Sąjungos Teisingumo Teismas netiesiogiai nurodė, kad šie standartai ginčiuose su užsienio elementu neturėtų būti pernelyg apsunkinantys tinkamą Dokumentų įteikimo reglamento veikimą, lemti dideles dokumentų vertimo išlaidas bei uždelsti dokumentų įteikimo procesą.

Aiškindamas neteisminio dokumento sąvoką, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad neteisminiai dokumentai apima ne tik viešosios valdžios institucijos ar pareigūno parengtus ar patvirtintus dokumentus, bet ir privačius dokumentus, kurių perdavimas jų užsienyje reziduojantiems adresatams būtinas teisei arba teisiniam reikalavimui civilinėje arba komercinėje byloje įgyvendinti, įrodyti arba apsaugoti⁷⁴. Atsižvelgiant į šį išaiškinimą, kyla klausimas dėl jo santykio su Įrodymų rinkimo reglamentu. Pagal Įrodymų rinkimo reglamento aiškinimo praktiką, dokumentai taip pat patenka į įrodymų sampratą⁷⁵, o pagal minėtą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimą, dokumentai, pagal Dokumentų įteikimo reglamentą, yra perduotini ir tais atvejais, kai jie adresatui turi jo teisės ar teisinio reikalavimo įrodomąją reikšmę. Manytina, kad, atsižvelgiant į šių abiejų reglamentų taikymo sąlygas, dokumentai turintys įrodomąją reikšmę gali būti perduodami pasinaudojant tiek vienu, tiek kitu instrumentu. Taip pat, atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, manytina, kad dokumentų perdavimas pagal Dokumentų įteikimo reglamentą, galimas net ir tais atvejais, kai to paties dokumento egzempliorius jau yra pasiekęs adresatą, pasinaudojant įrodymų rinkimo procedūra, pagal Įrodymų rinkimo reglamentą⁷⁶.

Taip pat kalbant apie Dokumentų įteikimo reglamento taikymo sritį, pabrėžtina, kad reglamento taikymą apsunkina skirtingos valstybių narių nacionalinės teisės nuostatos. Visų pirma, skiriasi nacionalinės teisės nuostatos, dėl to ar teismo sprendimai, šaukimai į teismo posėdžius ir kiti dokumentai yra įteiktini, ar ne. Pavyzdžiui, kai kuriose valstybėse narėse teismo sprendimų įteikimas kartais yra net teismo sprendimo pripažinimo vykdytinu bylos nagrinėjimo valstybėje sąlyga, o kitose valstybėse narėse teismo sprendimai paprastai nėra įteikiami – juos šalys turi pačios pasiimti teisme⁷⁷. Taip pat,

---

⁷⁴Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. lapkričio 11 d. sprendimas *Tecom Mican SL/José Arias Domínguez* C-223/14, EU:C:2015:744, para 65. Pastaba: šiame sprendime, iš esmės, pripažinta, kad kreditoriaus raštas, kuriuo raginama įvykdyti pareigą sumokėti sumą, yra perduotinas neteisminis dokumentas, pagal Dokumentų įteikimo reglamentą.

⁷⁵Žr. šio darbo 3.3.1. skyrių.

⁷⁶Yra leidžiama dokumentą įteikti Dokumentų įteikimo reglamente nustatyta tvarka, net jei pareiškėjas šį dokumentą įteikė minėtame reglamente nenumatytu perdavimo būdu ar kitu jame numatytu perdavimo būdu. Iš *ibid.*, para 61.

⁷⁷Europos Komisija. *Study on the application of Council Regulation (EC) No 1393/2007 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters*. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2014, p. 124.

pažymėtina, kad skiriasi nacionalinės teisės nuostatos reglamentuojančios kokiomis aplinkybėmis įteikiami dokumentai, pavyzdžiui, kai kuriose valstybėse narėse teismo sprendimai nėra įteikiami, jeigu šalys arba jų atstovai dalyvavo teismo posėdyje, kitose valstybėse narėse teismo sprendimą privaloma įteikti, nes įteikimas yra pirmas sprendimo vykdymo procedūros etapas⁷⁸.

Taigi, darytina išvada, kad Dokumentų įteikimo reglamento taikyme kyla neaiškumų, visų pirma, siekiant nustatyti kurie dokumentai yra perduodami pagal reglamentą, o kurie nėra, bei, antra, nustatant, kurie kartu su pastaraisiais perduodami dokumentai (pavyzdžiui, priedai), turi atitikti Dokumentų įteikimo reglamente nustatytus kalbos reikalavimus. Teigtina, kad šie neaiškumai, pirmiausiai, turėtų būti siejami su abstrakčiomis Dokumentų įteikimo reglamento nuostatomis bei valstybių narių nacionalinės teisės skirtumais.

Trečioji Dokumentų įteikimo reglamento taikymo sąlyga nurodo, kad reglamentas taikomas tik tais atvejais, kai teisminiai ar neteisminiai dokumentai turi būti perduodami iš vienos valstybės narės į kitą, taigi, dokumento įteikimui turi būti būdingas užsienio elementas, apribotas Europos Sąjungos teritorija. Taip pat pažymėtina, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad yra draudžiami valstybės narės teisės aktai, nustatantys, kad nuolatinę ar įprastinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje turinčiai bylos šaliai skirti dokumentai gali būti laikomi įteiktais ne pagal reglamente nustatytus būdus, o būti paliekami byloje, pasinaudojant įteikimo fikcija⁷⁹. Kita vertus, svarbu skirti minėtą atvejį, nuo situacijos, kai adresatas pats paskiria atstovą kitoje valstybėje narėje.

Dokumentų įteikimo reglamento 8 konstatuojamojoje dalyje yra nurodyta, kad reglamentas neturėtų būti taikomas įteikiant dokumentą bylos šalies įgaliotajam atstovui valstybėje narėje, kurioje nagrinėjama byla, nepriklausomai nuo tos bylos šalies gyvenamosios vietos. Taip pat Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, vadovaudamasis sisteminiu reglamento aiškinimu, nurodė, kad teismo dokumento įteikimas tarp valstybių narių nepatenka į jo taikymo sritį, kai teismo proceso vietos valstybėje gavėjas paskyrė įgaliotą atstovą⁸⁰. Šis reglamento taikymo srities apribojimas yra paaiškinamas tuo, kad gavėjui paskyrus įgaliotą atstovą teismo proceso vietos valstybėje yra

---

⁷⁸2013 m. gruodžio 4 d. Europos Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui apie Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) taikymą. COM 2013, 08582013, para 3.1.4.

⁷⁹Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas *Krystyna Alder, Ewald Alder/Sabina Orłowska, Czesław Orłowski* C-325/11, EU:C:2012:824, para 42.

⁸⁰*ibid.*, para 24.

užtikrinamas ne tik greitesnis ir mažiau sąnaudų reikalaujantis dokumentų įteikimas, bet ir adresato interesų atstovavimas. Iš kitos pusės, darytina išvada, kad tokiu atveju adresatas praranda teisę reikalauti pateikti dokumentus jam suprantama ar jo buvimo valstybės oficialia kalba. Galiausiai, yra kvestionuotina, kodėl Dokumentų įteikimo reglamento konstatuojamosios dalies nuostata nėra perkelta į reglamento 1 straipsnyje numatytus reglamento taikymo srities apribojimus, kuriuos toliau ir aptarsime.

Dokumentų įteikimo reglamento 1 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad reglamentas nėra taikomas, kai nėra žinomas gavėjo adresas. Pažymėtina, kad Hagos konvencija tokiomis situacijomis taip pat yra netaikoma. Kita vertus, Lietuvos dvišalėse sutartyse dėl teisinės pagalbos⁸¹, yra numatyta, kad jeigu pašyme įteikti dokumentą nurodytas ne visas ar netikslus adresas, centrinė įstaiga, kuriai pateikiamas prašymas, vadovaudamasi savo įstatymais, imasi priemonių tiksliam adresui nustatyti. Galiausiai, jeigu tarp pareiškėjo bei gavėjo buvimo valstybių nėra sudarytų jokių tarptautinių sutarčių, tenka vadovautis nacionalinės teisės nuostatomis, reguliuojančiomis tarptautinį civilinį procesą, kurios, deja, ne visada užtikrina dokumentų įteikimo greitumą, efektyvumą, bei tinkamą adresato teisių apsaugą.

Nagrinėjamas Dokumentų įteikimo reglamento taikymo srities apribojimas kritikuotinas dėl kelių priežasčių. Visų pirma, Dokumentų įteikimo reglamente nėra atskirti atvejai, kai nėra žinomas tikslus gavėjo adresas (pavyzdžiui, žinoma adresato buvimo valstybė, tačiau nežinoma tiksli buvimo vieta) ir, kai pareiškėjui nežinomi jokie duomenys, galintys padėti nustatyti gavėjo buvimo vietą. Faktas, kad gavėjo adresas yra nežinomas pareiškėjui nereiškia, kad šie duomenys nėra prieinami gavėjo valstybėje veikiančioms institucijoms. Praktikoje tais atvejais, kai nebuvo žinomas tikslus gavėjo adresas, kartais perduodančiosios agentūros perduodavo dokumentus gaunančiosioms agentūroms, tikėdamos, kad gaunančiojoje valstybėje veikianči centrinė įstaiga padės nustatyti adresato buvimo vietą. Kitais atvejais, siekiant nustatyti asmens, kuriam dokumentai turi būti įteikti, adresą buvo vadovaujamosi Įrodymų rinkimo reglamentu⁸². Taigi, verta apvarstyti, ar Dokumentų įteikimo reglamento nereikėtų taikyti situacijoms, kai nėra žinomas atsakovo adresas, ar bent jau nustatyti tam tikras adresų paieškos

---

⁸¹2003 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2005, nr. 7 -189; 1992 m. liepos 21 d. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 13-296, ir kt.

⁸²2013 m. gruodžio 4 d. Europos Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui apie Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) taikymą. COM 2013, 08582013, para 3.2.1.

pareigas adresato buvimo valstybės centrinei įstaigai, gaunančiosioms agentūroms, ar kitoms institucijoms, jei yra žinoma bent adresato buvimo valstybė.

Antrasis Dokumentų įteikimo reglamento taikymo srities apribojimas, kaip jau buvo minėta anksčiau, nurodo, kad Dokumentų įteikimo reglamentas yra netaikomas mokesčių, muitų ar administraciniams klausimams ir valstybės atsakomybei už veiksmus ir neveikimą įgyvendinant valstybės valdžią (*acta iure imperii*). Be anksčiau nagrinėto klausimo (kaip vertinti situaciją, kai nėra akivaizdu, kokio pobūdžio yra teisiniai santykiai), kai kuriose valstybėse narėse, taip pat kilo neaiškumų dėl privačių teisinių santykių, užsimezgusių tarp viešosios valdžios institucijų ir privačių asmenų, priklausymo Dokumentų įteikimo reglamento taikymo sričiai. Reiktų manyti, kad viešojo sektoriaus institucijų ir privačių asmenų ginčai gali patekti į reglamento taikymo sritį tiek, kiek jie yra susiję su civiliniais ieškiniais, o atitinkama valstybė veikia kaip privatus asmuo (*acta iure gestionis*)⁸³.

Apibendrinant nagrinėtą Dokumentų įteikimo reglamento sąvokų aiškinimo problematiką, darytina išvada, kad būtų tikslinga patikslinti tam tikras sąvokas, kurios yra naudojamos apibrėžiant reglamento taikymo sritį. Pažymėtina, kad perduodančiosios ir gaunančiosios agentūros, atsižvelgdamos į savo valstybės nacionalinės teisės normas, gali klysti dėl tam tikrų dokumentų perdavimo pagal Dokumentų įteikimo reglamentą galimybes. Todėl reiktų apvarstyti, ar nebūtų tikslinga jų harmonizuoti. Tokiu būdu būtų užtikrinta vienoda adresatų apsauga visoje Europos Sąjungoje bei neabejotinai atsirastų daugiau teisinio tikrumo. Kita vertus, drastiškos priemonės galėtų lemti valstybių suvereniteto pažeidimą. Galiausiai, manytina, kad į Dokumentų įteikimo reglamento taikymo sritį vertėtų įtraukti ir dokumentų įteikimą, kai nėra žinomas tikslus gavėjo adresas. Tokiu būdu, pareiškėjui, tiksliai nežinančiam adresato buvimo vietos, taip pat būtų prieinama tarptautinė teisinė pagalba įteikiant dokumentus ir taip būtų užtikrinta jo teisė į veiksmingą bylos nagrinėjimą, nerizikuojant, kad priimtas sprendimas vėliau galėtų būti pripažintas negaliojančiu.

---

⁸³*ibid*, para 3.2.2.

2.3.2. Dokumentų įteikimo reglamento tikslo pagerinti, pagreitinti ir supaprastinti tarpvalstybinį dokumentų įteikimą įgyvendinimo problematika

Apibrėžiant Dokumentų įteikimo reglamento reguliavimo dalyką, jau buvo minėta, kad šiuo reglamentu, pirmiausiai, yra siekiama įvairiomis priemonėmis paspartinti tarpvalstybinio dokumentų įteikimo procesą. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad vidutinis prašymo įteikti dokumentus įvykdymo terminas viršija reglamente nurodytą 1 mėnesio terminą, verta pasvarstyti, kaip spręsti šią problemą⁸⁴.

Dokumentų įteikimo greičio problema priklauso nuo įvairių faktorių. Visų pirma, atkreiptinas dėmesys, kad minėti terminai yra nustatyti tik perduodant dokumentus per perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras, perdavimui paštu, tiesiogiai įteikiant bei perdavimui per diplomatinis ir konsulinius kanalus, šie terminai tiesiogiai nėra nustatyti. Taip pat, Dokumentų įteikimo reglamente nustatytų terminų aiškiai nepakanka. Pavyzdžiui, reglamente nėra nustatyta, per kiek laiko perduodančioji agentūra ištaiso prašymo įteikti dokumentus trūkumus, per kiek laiko turi būti pateiktas vertimas, jei adresatas pasinaudoja teise atsisakyti priimti dokumentą, Dokumento įteikimo reglamento 8 straipsnio 1 dalies pagrindu. Taip pat pažymėtina, kad nors perduodančiosioms ir gaunančiosioms agentūroms yra nustatyti terminai, tam tikriems veiksams atlikti, nėra jokio priežiūros mechanizmo, kuris užtikrintų šių terminų laikymąsi⁸⁵.

Remiantis tyrimų duomenimis perduodančiųjų ir gaunančiųjų agentūrų darbuotojai nėra pakankamai apmokyti, jiems trūksta supažindinimo su Dokumentų įteikimo reglamentu, šių agentūrų bendradarbiavimas susiduria su trukdžiais dėl taikomų skirtingų komunikacijos priemonių, taip pat pasitaiko atvejų, kai nepavyksta identifikuoti kompetentingų institucijų tam tikroje teritorijoje⁸⁶. Dokumento perdavimo procesą sulėtina daugybės skirtingų kalbų egzistavimas Europos Sąjungoje, pareiga sudaryti ar pateikti dokumentus nustatyta kalba. Pagal Dokumentų įteikimo reglamentą, teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimas tebėra laikomas viešąja funkcija, glaudžiai susijusia su valstybės suvereniteto sąvoka, nes oficialios institucijos, vykdydamos įteikimus, turi

---

⁸⁴Europos Komisija. *Study on the application of Council Regulation (EC) No 1393/2007 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters*. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2014, p. 21.

⁸⁵STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 103.

⁸⁶Europos Komisija. *Study on the application of Council Regulation (EC) No 1393/2007 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters*. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2014, p. 25-28.

atitinkamus įgaliojimus tik savo valstybės teritorijoje⁸⁷. Dėl šios priežasties, dokumentų įteikimas iš esmės atliekamas pasinaudojant tarpinėmis procedūromis, o dokumentų tiesioginis įteikimas vis dar gali būti ribojamas valstybių narių.

Dokumento perdavimo procesą sulėtina ir faktas, kad Dokumentų įteikimo reglamentas yra įgyvendinamas skirtingai kiekvienoje valstybėje, visos dokumentų perdavimo sistemos efektyvumas stipriai priklauso nuo nacionalinių institucijų tinkamo funkcionavimo, joms skiriamų lėšų bei patirties⁸⁸. Prie to prisideda ir tai, kad kiekviena valstybė narė turi teisę reikalauti kokiomis persiuntimo priemonėmis jai gali būti perduoti dokumentai – tam tikros valstybės narės pripažįsta tik persiuntimą paštu⁸⁹.

Kaip jau buvo minėta, bendrąja taisykle laikytina, kad dokumentai yra įteikiami per perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras, tačiau Dokumentų įteikimo reglamentas numato ir kitus būdus dokumentams perduoti: perdavimą pasinaudojant konsuliniais arba diplomatiniais kanalais, įteikimą paštu, bei tiesioginį įteikimą⁹⁰.

Praktikoje yra kilę klausimų dėl minėtų įteikimo būdų tarpusavio konkurencijos, bei santykio tarp dokumentų perdavimo būdų, numatytų ir Dokumentų įteikimo reglamente ir perdavimo būdų nesusijusių su reglamento taikymu. Spręsdamas šiuos klausimus Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, yra pažymėjęs, kad Dokumentų įteikimo reglamente nė vienam iš jame nustatytų skirtingų perdavimo būdų nėra teikiama pirmenybė⁹¹, tačiau siekiant užtikrinti, kad atitinkami dokumentai iš vienos valstybės į kitą būtų perduoti greitai, perduodančiosios ar gaunančiosios agentūros neturi tikrinti, ar priežastys, dėl kurių pareiškėjas siekia įteikti dokumentą nustatytais perdavimo būdais, yra tinkamos ar susijusios⁹². Todėl darytina išvada, kad kalbant apie dokumento įteikimą, pareiškėjas gali ne tik pasirinkti vieną arba kitą Dokumentų įteikimo reglamente numatytą perdavimo būdą, bet ir tuo pat metu arba vėliau pasinaudoti dviem arba daugiau būdų, kurie, atsižvelgus į aplinkybes, jo nuomone, yra reikalingi ar tinkami⁹³. Galiausiai pareiškėjas,

---

⁸⁷NEKROŠIUS, V. Procesinių dokumentų įteikimas Europos Sąjungos civiliniame procese. Iš *Privatinė teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: liber amicorum* Valentinas Mikelėnas. Vilnius: Justitia, 2008, p. 232.

⁸⁸STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 103.

⁸⁹Pastaba: Ispanija, Lenkija, Jungtinė Karalystė dokumentus priima tik paštu. Iš Europos Komisija. *Priimančiųjų institucijų žinynas* (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-09]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_docs_lt.htm>.

⁹⁰2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000. OL 2007, L 324, p. 79, 12-15 straipsniai.

⁹¹Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas *Krystyna Alder, Ewald Alder/Sabina Orłowska, Czesław Orłowski* C-325/11, EU:C:2012:824, para 31.

⁹²Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. lapkričio 11 d. sprendimas *Tecom Mican SL/José Arias Domínguez* C-223/14, EU:C:2015:744, para 58.

⁹³Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2006 m. vasario 9 d. sprendimas *Plumex/Young Sports NV* C-473/04, EU:C:2006:96, para 21, 22, 31.

taip pat gali bandyti įteikti dokumentą kitu nei Dokumentų įteikimo reglamente numatytu būdu, neprarandant teisės pasinaudoti reglamento numatyta tarptautine teisine pagalba, net jei tokiu būdu dokumentas buvo įteiktas⁹⁴.

Kaip jau minėta, dokumentai taip pat gali būti įteikiami adresatui tiesiogiai paštu. Atliktas tyrimas parodė, kad šis pristatymo būdas yra dažnai naudojamas (dėl mažų išlaidų ir greito pristatymo), kai kuriose valstybėse šis perdavimo būdas naudojamas dažniau nei dokumentų perdavimas per perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras⁹⁵. Vis dėlto, taikant šį būdą susiduriama su įvairiomis problemomis, kadangi nėra sureguliuotas šio perdavimo būdo įgyvendinimo mechanizmas.

Pirmiausiai, atsižvelgiant į tai, kad valstybėse narėse yra skirtingai paskirstoma dokumentų įteikimo pareiga, t. y. kai kuriose valstybėse narėse už įteikimą paprastai yra atsakingos šalys, o kitose valstybėse narėse dokumentų įteikimu pasirūpina teismas, praktikoje buvo nustatyta, kad mažiausiai viena valstybė narė, vadovaudamasi pažodiniu Dokumentų įteikimo reglamento 14 straipsnio formuluotės aiškinimu, apribojo tokį dokumentų įteikimo būdą, nustatydamą, kad jis yra taikomas tik tais atvejais, kai už dokumentų įteikimą yra atsakinga valstybė, t. y. kai valstybės teisėje dokumentų įteikimo užduotis yra patikėta teismams⁹⁶. Toks siauras aiškinimas reiškia, kad, kai už dokumentų įteikimą yra atsakingos bylos šalys, jos negali naudotis tokiu tarpvalstybiniu dokumentų perdavimo būdu ir, besivadovaudamos savo gyvenamosios valstybės narės teise, negali prašyti kompetentingos institucijos arba asmens, kad šis įteiktų dokumentus užsienyje esančiam adresatui pagal reglamento 14 straipsnį.

Antra, nemažai problemų kyla dėl dokumentų gavimo patvirtinimo grąžinimo - jis yra grąžinamas arba netinkamai, nesuprantamai užpildytas, arba iš viso nėra grąžinamas⁹⁷. Problemų kyla ir dėl to, kad Dokumentų įteikimo reglamente nėra nuostatų, skirtų sureguliuoti situaciją, kai nepavyksta dokumento įteikti *in personam*. Valstybių narių nuostatos šiuo klausimu yra skirtingos, todėl dažnai yra nežinoma ar dokumentas buvo įteiktas pagal gaunančiosios valstybės nacionalinės teisės reikalavimus ar ne⁹⁸. Tai

---

⁹⁴Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. lapkričio 11 d. sprendimas *Tecom Mican SL/José Arias Domínguez* C-223/14, EU:C:2015:744.

⁹⁵Europos Komisija. *Study on the application of Council Regulation (EC) No 1393/2007 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters*. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2014, p. 53.

⁹⁶2013 m. gruodžio 4 d. Europos Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui apie Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) taikymą. COM 2013, 08582013, para 3.10.

⁹⁷Europos Komisija. *Study on the application of Council Regulation (EC) No 1393/2007 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters*. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2014, p. 53.

⁹⁸*ibid.*, p. 135.

gali lemti situacijas, kai pagal gaunančiosios valstybės nacionalinę teisę dokumentas bus laikomas įteiktu, o pagal perduodančiosios valstybės – ne, arba atvirkščiai.

Galiausiai, atsižvelgiant į Dokumentų įteikimo reglamento nuostatas, yra sunku identifikuoti subjektus, kurie yra kompetentingi perduoti dokumentus paštu. Remiantis sisteminiu reglamento aiškinimu, galima daryti išvadą, kad tai turėtų būti visi subjektai, kompetentingi atlikti dokumentų perdavimą, pagal perduodančiosios valstybės teisę. Tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad įteikiant dokumentus šiuo būdu, adresatas dažnai būna neinformuojamas apie jo teisę atsisakyti priimti dokumentus, numatytą Dokumentų įteikimo reglamento 8 straipsnyje, nes dokumentus pristatantys asmenys nėra susipažinę su reglamento nuostatomis.

Dokumentų įteikimo reglamentas taip pat numato tiesioginį įteikimą kaip dokumentų perdavimo būdą. Šis įteikimo būdas yra ypač pasiteisinęs tose valstybėse narėse, kuriose dokumentų įteikimo funkciją atlieka antstoliai, pavyzdžiui, Prancūzijoje, Kipre, Graikijoje ar Belgijoje. Kitose valstybėse narėse šis būdas naudojamas atsargiau, nes neaišku, kas yra teismo pareigūnai, pareigūnai ar kiti kompetentingi asmenys, nurodyti Dokumentų įteikimo reglamento 15 straipsnyje, arba kokios yra sąlygos, kuriomis bus įteikiami dokumentai valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi.

Reglamento 15 straipsnyje vartojama sąvoka „bet kuris byla suinteresuotas asmuo“, suponuoja, kad asmenų, galinčių kreiptis į kompetentingas institucijas dėl dokumento perdavimo tiesioginio įteikimo būdu, ratas yra pakankamai platus, t. y. šią teisę turi visi asmenys tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su nagrinėjama byla. Kita vertus, pažymėtina, kad skirtingų valstybių narių nacionalinė teisė, nevienodai supranta suinteresuoto asmens sąvoką, todėl reikėtų manyti, kad teisę kreiptis į kompetentingas institucijas dėl dokumentų tiesioginio įteikimo, turi tik tie asmenys, kurie tiek pagal perduodančios valstybės, tiek pagal gaunančiosios valstybės nacionalinę teisę, yra laikytini suinteresuoti byla. Remiantis tokiu aiškinimu, yra tenkinamas abipusio pripažinimo principas, išplečiamas asmenų, galinčių pasinaudoti teisine pagalba įteikiant dokumentus, ratas bei skatinamas reglamento taikymas.

Galiausiai, atkreiptinas dėmesys į tai, kad, priešingai nei kai kurių valstybių narių teisinėse sistemose, Dokumentų įteikimo reglamentas nenumato galimybės dokumentus įteikti elektroniniu būdu, kuris akivaizdžiai pagreitintų dokumentų įteikimą tarp valstybių. Pažymėtina, kad tam tikrose valstybėse narėse iškilo klausimas, ar užsienio šalių piliečiai gali užsiregistruoti nacionalinėje elektroninėje dokumentų įteikimo sistemoje ir, ar taikant Dokumentų įteikimo reglamentą dokumentų įteikimas tokiems užsieniečiams turėtų būti

laikomas tarpvalstybiniu dokumentų įteikimu⁹⁹. Europos Komisija, atkreipė dėmesį į tai, kad nuo atsakymo į šį klausimą, priklauso, ar galioja teisė atsisakyti priimti dokumentą, kuris nėra surašytas viena iš Dokumentų įteikimo reglamento 8 straipsnyje numatytų kalbų¹⁰⁰. Autoriaus nuomone, Dokumentų įteikimo reglamentas, tokiam dokumentų įteikimui nebūtų taikomas, kadangi įteikimas išimtinai vykėtų pagal proceso valstybės nacionalinę teisę, bei nebūtų tenkinama trečioji reglamento taikymo sąlyga – reikalavimas, kad dokumentas būtų perduodamas iš vienos valstybės narės į kitą. Todėl, sekant valstybių narių pavyzdžiu, skatintina kurti visai Europos Sąjungai bendrą dokumentų įteikimo elektroninį tinklą¹⁰¹.

Apibendrinant, darytina išvada, kad dokumentų įteikimas tiesiogiai paštu ir tiesioginis įteikimas, yra daug potencialo turintys dokumentų įteikimo būdai, kadangi priešingai nei dokumentų įteikimas per perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras, reikalauja mažiau laiko sąnaudų. Kita vertus, Dokumentų rinkimo reglamentas iš esmės nereguliuoja šių vykdymo mechanizmo, tai yra valstybių narių nacionalinės teisės dalykas. To pasėkoje, nėra užtikrinamas dokumento įteikimo faktas, o taip pat yra sunkiai įgyvendinama adresato teisė atsisakyti priimti dokumentą.

Dokumentų įteikimo reglamento 5 straipsnis įtvirtina perduodančiosios agentūros pareigą informuoti pareiškėją, apie adresato teisę atsisakyti priimti įteikiamą dokumentą, jeigu jis nėra sudarytas viena iš kalbų, nurodytų reglamento 8 straipsnyje. Šio straipsnio 1 dalis nustato, kad gaunančioji agentūra, naudodama tipinę formą, turi informuoti adresatą, kad jis gali atsisakyti priimti įteikiamą dokumentą arba grąžinti jį gaunančiajai agentūrai per vieną savaitę, jeigu šis dokumentas parengtas jam nesuprantama arba ne oficialia įteikimo valstybės kalba ar viena iš oficialių kalbų, arba nėra pridėtas jo vertimas į bet kurią iš minėtų kalbų. Kaip numatyta Dokumentų įteikimo reglamento tiksluose, informavimo pareiga turėtų būti taikoma ir vėliau, kai dokumentas įteikiamas kartą jau atsisakiusiam jį priimti adresatui¹⁰². Taip pat pažymėtina, kad šios taisyklės turėtų būti taikomos ir tais atvejais, kai dokumentą įteikia diplomatinė ir konsulinė įstaigų darbuotojai, dokumentas įteikiamas paštu arba tiesiogiai.

---

⁹⁹*ibid.*, 1.1.3.

¹⁰⁰2013 m. gruodžio 4 d. Europos Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui apie Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybės narėse (dokumentų įteikimas) taikymą. COM 2013, 08582013, para 3.1.3.

¹⁰¹Pažymėtina, kad tam tikrų iniciatyvų jau yra imtasi tokiais projektais, kaip „E. teisingumas. Dokumentų įteikimas“. [žiūrėta:2016-03-09]. Prieiga per internetą: <<https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=lt&action=home>>

¹⁰²2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000. OL 2007, L 324, p. 79, 12 konstatuojamoji dalis.

Atsakovo teisė atsisakyti priimti dokumentą, yra teisės į teisingą gynybą išraiška. Kalbos reikalavimai, nors ir yra viena iš priežasčių, lemiančių ne tik lėtesnį dokumentų perdavimą, išaugusias pareiškėjo išlaidas, patiriamas naudojantis vertėjo paslaugomis, tačiau yra būtini, siekiant nepažeisti adresato teisės susipažinti su įteikiamu dokumentu bei suvokti jo turinį. Nustačius teisės atsisakyti priimti dokumentus svarbą, reikia įvertinti perduodančiųjų ir gaunančiųjų agentūrų pareigos informuoti, atitinkamai, pareiškėją ir adresatą apimtį.

Praktikoje pasitaiko atvejų, kai perduodančiosios ar gaunančiosios agentūros vertina savo įgaliojimus pernelyg plačiai, pastebėję perduodamų dokumentų trūkumus, atsisako perduoti ar įteikti dokumentą, reikalaudami pateikti dokumentus, jų manymu, būtina kalba. Atsižvelgiant į kylančias problemas, visų pirma, pažymėtina, kad galutinį sprendimą, kokia kalba pateikti dokumentus, priima pareiškėjas. Taip pat tik adresatas gali nuspręsti priimti ar nepriimti dokumentus. Tai reiškia, kad perduodančiosios ir gaunančiosios institucijos, įgyvendinę joms nustatytą informavimo pareigą, neturi teisės neperduoti ar neįteikti dokumentų, net jei yra įsitikinusios, kad kalba, kuria yra surašyti dokumentai, yra netinkama. Toks reguliavimas pagrindžiamas tuo, kad net, jeigu dokumentai yra sudaryti kalba, nepatenkančia į gaunančiosios valstybės oficialiųjų kalbų sąrašą, ši kalba gali būti suprantama adresatui, o, jei visgi adresatas šios kalbos nesupranta, negalima numatyti, kad jis būtinai atsisakys priimti dokumentą. Taigi, dokumentas sudarytas neoficialia gaunančiosios valstybės kalba ir nesuprantama adresatui kalba, vis tiek gali būti sėkmingai perduotas ir įteiktas pagal Dokumentų įteikimo reglamentą.

Vis dėlto, tenka pripažinti, kad minėtas reguliavimas, taip pat kelia problemų. Adresatui atsisakius priimti dokumentą, dokumentų perdavimo procedūros užsitęsia, kadangi dokumentas turi būti grąžinamas iš gaunančiosios į perduodančiąją instituciją ir šis dokumentas turi būti išverstas, t. y., turi būti pašalinami dokumento trūkumai. Tačiau, pasitaiko atvejų, kai pareiškėjas ir adresatas nesutaria dėl adresato pasinaudojimo teise atsisakyti priimti dokumentą pagrįstumo. Kilus ginčui svarbu nustatyti kompetentingą instituciją kuri galėtų jį spręsti. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad minėtus ginčus turėtų spręsti dokumento kilmės valstybės nacionalinis teismas. Minėtas teismas turi patikrinti, ar toks atsisakymas buvo pagrįstas, atsižvelgdamas į visą bylos medžiagą, tam, kad, viena vertus, nustatytų dokumento adresato kalbines žinias ir, kita

vertus, nuspręstų, ar, atsižvelgiant į nagrinėjamo dokumento pobūdį, reikalingas jo vertimas¹⁰³.

Pareiškėjas dokumentus gali pateikti gaunančiosios valstybės oficialia kalba ar kalbomis. Valstybės oficiali kalba yra objektyvi kategorija, numatanti prezumpciją, kad joje reziduojantys adresatai ją supranta. Kita vertus, kritikuotinos Dokumentų įteikimo reglamento nuostatos, nurodančios, kad adresatas gali atsisakyti priimti dokumentą, jeigu šis yra parengtas jam nesuprantama kalba. Nors šis reguliavimas išplečia galimų naudoti kalbų sąrašą, kartu, gindamas adresato teisę susipažinti su įteikiamais dokumentais jam suprantama kalba, jis taip pat sukuria teisinį neaiškumą, nes nėra numatyta objektyvių kriterijų, kuriais vadovaujantis būtų galima identifikuoti ar adresatui ši kalba yra žinoma. Viena vertus, kalbos mokėjimą galima numanyti tais atvejais, kai dokumentas yra surašytas, pavyzdžiui, vokiečių kalba ir yra siunčiamas Vokietijos piliečiui, persikėlusiam gyventi į Lietuvą. Kita vertus, yra sudėtingiau vertinti atvejus, teigiant, kad adresatas moka atitinkamą kalbą, vien dėl to, kad, pavyzdžiui, tarp pareiškėjo ir adresato buvo sudaryta sutartis atitinkama kalba. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas vertindamas ar perduodamo dokumento adresatas supranta perduodančios valstybės kalbą, kuria surašytas dokumentas, konstatavo, kad pritarimas sąlygai numatančiai tam tikros kalbos vartojimą korespondencijoje bei vykdant sutartį yra perduodamo dokumento kalbos mokėjimo požymis. Šis požymis bus juo svaresnis, jei sąlygoje kalbama apie korespondenciją ne tik tarp šalių bet ir su viešosios valdžios įstaigomis ir institucijomis. Jį gali sustiprinti kitos aplinkybės, pavyzdžiui, tai, kad perduodamo dokumento adresatas iš tikrųjų siuntė korespondenciją perduodamo dokumento kalba, arba tai, kad pradinėje sutartyje yra sąlyga, pagal kurią ginčo atvejais kompetencija suteikiama perduodančios valstybės teismams arba sutarčiai taikoma šios valstybės narės teisė¹⁰⁴.

Kaip jau buvo minėta, siekiant paspartinti, bei supaprastinti dokumentų perdavimą ir įteikimą iš vienos valstybės narės į kitą, Dokumentų įteikimo reglamentas yra nustatęs tam tikras formas. Adresato informavimui apie jo teisę atsisakyti priimti dokumentą, taip pat yra nustatyta tipinė forma, o jos naudojimo kontekste, tikslinga įvertinti keletą praktikoje užfiksuotų probleminių klausimų. Europos Sąjungos Teisingumo Teismui buvo pateikti prejudiciniai klausimai dėl minėtos formos naudojimo privalomumo bei jos nenaudojimo sukeltamų pasekmių. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nurodė, kad gaunančioji agentūra visais atvejais prie įteiktino dokumento turi pridėti Dokumentų

---

¹⁰³Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. rugsėjo 16 d. sprendimas *Alpha Bank Cyprus Ltd/Senh Dau Si, Alpha Panareti Public Ltd ir kt* C-519/13, EU:C:2015:603, para 41-42.

¹⁰⁴Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2008 m. gegužės 8 d. sprendimas *Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR/Industrie- und Handelskammer Berlin* C-14/07, EU:C:2008:264, para 86.

įteikimo reglamento II priede pateiktą tipinę formą, taip raštiškai informuodamas adresatą apie jo teisę atsisakyti priimti šį dokumentą, tačiau, nepateikus minėtos formos, įteikimo procedūra neturėtų būti pripažinta niekine, todėl tai nėra pagrindas panaikinti procedūrą. Tačiau Europos Sąjungos Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad tai yra procedūros trūkumas, kuris turi būti ištaisytas pagal reglamente nustatytas nuostatas¹⁰⁵. Vis dėlto, atsižvelgiant šį Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą kyla praktinis klausimas – ar atsakovui turėtų būti pateiktas visas Dokumentų įteikimo reglamento II priedas, kurį sudaro tekstas visomis oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, ar galima būtų pateikti tik tą teksto dalį, kuri parašyta valstybės narės, į kurią kreipiamasi, priimtina kalba. Viena vertus, pastarasis variantas leistų sutaupyti finansinių išteklių ir sumažinti su aplinkosauga susijusias sąnaudas¹⁰⁶, tačiau, autoriaus nuomone, įgyvendinus šį pasiūlymą kiltų grėsmė adresato teisei į veiksmingą teisinę gynybą bei teisingą bylos nagrinėjimą, kai adresatui yra nesuprantama valstybės, kurioje jam įteikiamas dokumentas, kalba. Tokiu atveju, adresatas nebūtų tinkamai informuotas apie jo teisę atsisakyti priimti dokumentą.

Galiausiai, praktikoje buvo užfiksuota problemų nustatant, ar adresato atsisakymas priimti įteikiamus dokumentus gali būti teisiškai pripažįstamas tinkamu. Dokumentų įteikimo reglamento 8 straipsnyje yra numatyta, kad adresatas, atsisakydamas priimti dokumentus, kartu su užpildyta atsisakymo priimti dokumentus forma, turi grąžinti ir įteiktinus dokumentus. Kai kuriais atvejais buvo grąžinamas tinkamai užpildytas reglamento II priedas (pareiškiant atsisakymą), o patys dokumentai nebuvo grąžinti. Buvo iškeltas klausimas, ar toks atsisakymas galėtų būti teisiškai pripažįstamas¹⁰⁷. Europos komisija nurodė, kad pažodinis 8 straipsnio aiškinimas reikštų, kad toks atsisakymas nebūtų teisiškai pripažįstamas. Abejotina, ar toks aiškinimas yra tinkamas: jeigu paprastas dokumento grąžinimas yra traktuojamas kaip teisėtai pripažįstamas atsisakymas, *a fortiori* formoje pateiktas aiškus pareiškimas (net ir be paties dokumento) turėtų būti teisiškai pripažįstamas. Taigi, šiuo klausimu reglamentas neturėtų būti aiškinamas formaliai, svarbiausia yra nustatyti adresato valią atsisakyti priimti dokumentus.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad, nors pareiškėjo pareiga pateikti dokumentus atitinkama kalba didina dokumentų parengimo įteikti trukmę bei išlaidas, tai yra būtina siekiant apsaugoti adresato teisę į teisingą bylos nagrinėjimą bei

---

¹⁰⁵*ibid.*, para 60-72.

¹⁰⁶2013 m. gruodžio 4 d. Europos Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui apie Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) taikymą. COM 2013, 08582013, para 3.7.

¹⁰⁷*ibid.*, para 3.7.

veiksmingą teisinę gynybą. Vis dėlto, pažymėtina, kad pareiškėjas ne visuomet yra ir gali būti informuojamas apie jo teisę atsisakyti priimti dokumentus – tai, visų pirma, priklauso nuo dokumentų įteikimo būdo bei gaunančiosios valstybės narės nacionalinės teisės nuostatų, reguliuojančių dokumentų įteikimą. Taigi, autoriaus nuomone, yra rekomenduotina reglamentu nustatyti tam tikras taisykles, pagal kurias turi būti vykdomas pats dokumentų įteikimo procesinis veiksmas, pavyzdžiui, nustatyti asmenis, kurie galėtų priimti dokumentus tais atvejais, kai dokumentų nepavyksta įteikti *in personam*.

Atsižvelgiant į adresato teisę atsisakyti priimti dokumentus, svarbu nustatyti momentą, kada dokumentas yra laikomas įteiktu. Dokumento įteikimo momento nustatymas svarbus civiliniame procese dėl teisinių pasekmių, kurias dokumentų įteikimas sukelia. Pažymėtina, kad valstybėse narėse yra nustatytos skirtingos teisinės dokumentų įteikimo pasekmės, pavyzdžiui, procesinių terminų skaičiavimo pradžia, arba neįteikimo pasekmės - galimybė pasinaudoti specialiomis teisės gynimo priemonėmis ir panašiai. Siekiant apginti tiek pareiškėjo, tiek adresato interesus Dokumentų įteikimo reglamentu yra nustatyta dvigubos datos sistema. Jo pirmojoje dalyje yra nustatyta, kad dokumento įteikimo, pagal reglamento 7 straipsnį (per perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras), data yra valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisėje nurodyta data, kurią dokumentas įteikiamas. Taigi, bendroji reglamento taisyklė nustato, kad įteikimo data yra nustatoma pagal adresato valstybės nacionalinę teisę. Kita vertus, reglamento 9 straipsnio 2 dalyje yra numatyta, kad tuo atveju, kai pagal valstybės narės teisę dokumentas turi būti įteiktas per tam tikrą laikotarpį, data, į kurią atsižvelgiama pareiškėjo atžvilgiu, turi būti nustatoma pagal tos valstybės narės teisę. Šia nuostata yra siekiama išvengti problemų situacijose, kai pareiškėjui yra nustatytas tam tikras laikotarpis įteikti dokumentui. Vis dėlto, kai kurių autorių nuomone, toks dvilypis įteikimo datos nustatymas paneigia Dokumentų įteikimo reglamento tikslus ir nurodo, kad šalia šios sistemos taisyklių, reikėtų nustatyti visuotinai taikomus terminus¹⁰⁸.

Dokumentų įteikimo reglamento 9 straipsnio 3 dalyje yra numatyta, kad minėtos reglamento nuostatos galioja ir tuo atveju, kai dokumentai yra įteikiami kitais Dokumentų įteikimo reglamento numatytais dokumentų įteikimo būdais, t. y., paštu, įteikiant tiesiogiai ir kt. Kaip jau buvo minėta, nėra draudžiama įteikti tą patį dokumentą, kelis kartus pasinaudojant skirtingais dokumentų įteikimo būdais. Tačiau praktikoje kyla klausimas, į kurio įteikimo datą reikėtų atsižvelgti, siekiant nustatyti su įteikimu

---

¹⁰⁸DOUCHY, M. *Du conflit de conventions au conflit de sources* in Isnard J and Normand J, *Nouveaux droits dans un nouvel espace europeen de justice: le droits processuel et le droit l'execution*, Paris: Editions Juridiques et Techniques, 2002, 55-76. Iš STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 108.

susijusios procedūros termino pradžią, tuo atveju, jei dokumentas buvo įteiktas kelis kartus. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nurodė, kad atsižvelgiant į Dokumentų įteikimo reglamento tikslą paspartinti dokumentų įteikimą iš vienos valstybės narės į kitą, manytina, kad jei dokumentas yra įteikiama kelis kartus, turi būti atsižvelgiama į pirmąjį įteikimą¹⁰⁹.

Galiausiai, atkreiptinas dėmesys, kad dar viena dokumento įteikimo datos taisyklė yra numatyta reglamento 8 straipsnio 3 dalyje, kurioje yra nurodyta, kad tuo atveju, kai adresatas atsisakė priimti dokumentą, dokumentas buvo grąžintas jo vertimui, dokumento įteikimo data turi būti ta data, kurią dokumentas su pridėtu vertimu įteikiamas pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi teisę. Toks reguliavimas pagrindžiamas dokumento adresato teisės į veiksmingą teisinę apsaugą reikalavimu, todėl svarbu atsižvelgti tik į datą, nuo kurios jis galėjo ne tik susipažinti, bet ir suprasti įteiktą dokumentą, t. y. vertimo gavimo datą. Tačiau įteikimo data gali būti svarbi ir pareiškėjui, pavyzdžiui, tuomet, kai įteikiamas dokumentas yra ieškinio pareiškimas, kuris turi būti perduotas per imperatyviai nustatytą terminą arba kuris nutraukia senaties termino eigą. Todėl Dokumentų įteikimo reglamentas taip pat numato, pareiškėjo teisę pasinaudoti pradinio įteikimo poveikiu, jei jis nedelsdamas ištaisė situaciją dėl dokumento, per kuo trumpesnę terminą išsiųsdamas vertimą¹¹⁰.

Atkreiptinas dėmesys, kad tam tikros Dokumentų įteikimo reglamento 9 straipsnio taikymo problemos buvo nustatytos atliekant Dokumentų įteikimo reglamento taikymo tyrimą. Pirmoji yra susijusi su dokumentų įteikimo datos nustatymu pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę tais atvejais, kai pagal 7 straipsnio 1 dalį dokumentus reikalaujama įteikti specialiu būdu, o toks būdas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, netaikomas, net jei neprieštarauja jos teisei. Europos Komisija nurodė, kad tokiais atvejais valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisėje dokumentų įteikimo data gali būti nenumatyta. Iškilo klausimas, ar remiantis 9 straipsnio 1 dalimi galima daryti išvadą, kad tokioje situacijoje įteikimo datą reglamentuoja prašančios valstybės narės teisė¹¹¹. Autoriaus nuomone, vienareikšmiškai nustačius prašančiosios valstybės nacionalinės teisės taikymą tokiose situacijose, atsižvelgiant į anksčiau aptartą įteikimo datos svarbą adresatui, problema nebūtų išspręsta iki galo, todėl vertėtų pasvarstyti apie išsamesnį šių nuostatų

---

¹⁰⁹Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2006 m. vasario 9 d. sprendimas *Plumex/Young Sports NV* C-473/04, EU:C:2006:96, para 31.

¹¹⁰Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2005 m. lapkričio 8 d. sprendimas *Götz Leffler/Berlin Chemie AG* C-443/03, EU:C:2005:665, para 66 -67.

¹¹¹STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 108 .

reglamentavimą, nustatyti terminus, taikomus visose Europos Sąjungos valstybėse narėse, kai dokumentas yra įteikiamas pagal Dokumentų įteikimo reglamentą.

Taip pat Europos Komisija, atsižvelgdama į atliktą tyrimą nustatė, kad Dokumentų įteikimo reglamento 15 konstatuojamoji dalis kelia neaiškumų dėl reglamento 9 straipsnio taikymo. Konstatuojamojoje dalyje yra teigiama, kad 9 straipsnyje numatyta dvigubos datos taisyklė yra netaikoma visose valstybėse narėse ir joje reikalaujama, kad valstybės narės informuotų Europos Komisiją apie taisyklės (ne)taikymą nacionalinėje teisėje. Akivaizdu, kad remiantis Dokumentų įteikimo reglamento tekstu, 9 straipsnis yra taikomas visose valstybėse narėse ir dėl visų susijusių šalių interesų jis turėtų būti taikomas visuotinai. Nacionalinėje teisėje nebūtina numatyti dvigubos datos sistemos, kaip nurodyta 15 konstatuojamojoje dalyje. Dokumentų įteikimo reglamento 9 straipsnis turi būti taikomas tiesiogiai. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad vertėtų patikslinti 15 konstatuojamąją dalį ir pašalinti jos ir reglamento nuostatų prieštaravimus.

Galiausiai, aptartina, Dokumentų įteikimo reglamento 11 straipsnyje nustatyta bendroji taisyklė, pagal kurią dokumentų perdavimo paslaugos, suteikiamos valstybių narių, yra nemokamos, tačiau, kai dokumentai įteikiami per teismo pareigūnus arba asmenis, kurių kompetencijai priskirtas dokumentų įteikimas, pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę arba, kai prašoma naudoti specialų dokumentų įteikimo būdą, susidariusias išlaidas turi padengti pareiškėjas¹¹². Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas pasinaudoti teise kreiptis į teismą tokias išlaidas turėtų sudaryti vienkartinis fiksuotas mokestis, kuris, atsižvelgiant į proporcingumo ir nediskriminavimo principus, yra iš anksto nustatytas valstybės narės. Vis dėlto, vadovaujantis atliktu tyrimu, pažymėtina, kad, nors nemažai Europos Sąjungos valstybių narių netaiko jokių mokesčių, valstybėse, kuriose mokesčiai yra taikomi, jų dydis yra labai netolygus¹¹³. Be to, buvo nustatyta, kad kai kuriose valstybėse narėse dokumentus įteikiančios institucijos be fiksuotų mokesčių ima įvairius papildomus mokesčius, kas turėtų būti laikoma nesuderinama su Dokumentų įteikimo reglamentu. Manytina, kad siekiant vienodų sąlygų visoje Europos Sąjungoje, vertėtų pasvarstyti dėl vieno bendro tarifo nustatymo.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad greito ir efektyvaus dokumentų įteikimo iš vienos valstybės narės į kitą tikslui pasiekti daro poveikį Europos

---

¹¹²2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000. OL 2007, L 324, p. 79, 11 straipsnio 2 dalis.

¹¹³Europos Komisija. *Study on the application of Council Regulation (EC) No 1393/2007 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters*. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2014, p. 48-50.

Sjungos pareiga atsižvelgti į adresato teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą bei valstybių narių suverenitetą, apimančią ir jų teisę savarankiškai ir nepriklausomai nusistatyti nacionalines civilinio proceso nuostatas. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad taikant Dokumentų įteikimo reglamentą iškyla įvairių problemų, susijusių su reglamente vartojamų sąvokų bei nuostatų aiškinimu; įteikiant dokumentus tiesiogiai ir tiesiogiai paštu - faktinio dokumentų įteikimo adresatui bei adresato teisių apsaugos, užtikrinimu; nepakankamai greitu dokumentų perdavimu; bei tinkamu nuostatų laikymusi, - atitinkamai vertėtų tikslinti ir keisti Dokumentų įteikimo reglamento nuostatas ir pamažu harmonizuoti valstybių narių civilinio proceso taisykles.

3. VALSTYBIŲ NARIŲ TEISMINIS BENDRADARBIAVIMAS RENKANT ĮRODYMUS CIVILINĖSE AR KOMERCINĖSE BYLOSE

3.1. Tarptautinio teismo bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose reguliavimo raida

Pirmasis Amsterdamo sutarties K.2(3) straipsnio pagrindu priimtas Europos Sąjungos teisės aktas, skirtas tobulinti valstybių narių bendradarbiavimą nagrinėjant civilines ar komercines bylas, buvo Dokumentų įteikimo reglamentas. Beveik lygiai po vienerių metų buvo priimtas Įrodymų rinkimo reglamentas. Pažymėtina, kad nors teisiškai šis reglamentas įsigaliojo 2001 m. liepos 1 d., jis pradėtas taikyti tik nuo 2004 m. sausio 1 d.¹¹⁴.

Iki Įrodymų rinkimo reglamento įsigaliojimo teismų bendradarbiavimui renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose jau buvo priimta 1970 m. kovo 18 d. Hagos konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje¹¹⁵ (toliau - Įrodymų rinkimo konvencija arba konvencija), kurią Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo 2000 m. balandžio 13 d.¹¹⁶ Šia konvencija, visų pirma, buvo siekiama spręsti problemas kylančias dėl civilinės ir bendrosios teisės sistemų skirtumų¹¹⁷. Įrodymų rinkimo konvencija numato, kad įrodymų rinkimas galimas siunčiant konvencijos nurodytą atitinkamą prašymą suteikti teisinę pagalbą valstybės centrinei įstaigai, kurios funkcijas Lietuvoje atlieka Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija¹¹⁸. Įrodymų rinkimas taip pat galimas pasinaudojant diplomatinėmis ir konsulinėmis įstaigomis¹¹⁹ bei per specialųjį įgaliotinį¹²⁰. Pažymėtina, kad jau šioje konvencijoje buvo numatyta prašančiosios valstybės galimybė reikalauti prašomosios valstybės jos prašymą įgyvendinti taikant prašančiosios valstybės nurodytą metodą ar procedūrą, o prašomoji valstybė atsisakyti vykdyti tokį prašymą gali tik, jei tai yra nesuderinama su prašomosios valstybės nacionaline teise, to neįmanoma padaryti dėl prašomosios valstybės viduje

---

¹¹⁴*ibid.* 24 straipsnis.

¹¹⁵1970 m. kovo 18 d. konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 44-1242.

¹¹⁶Lietuvos Respublikos įstatymas Dėl konvencijos dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje ratifikavimo (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 44-1242.

¹¹⁷KENNET, W. The production of evidence within European Community. *The Modern Law Review*, 1993. vol. 56, no. 3, p. 355.

¹¹⁸1970 m. kovo 18 d. konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 44-1242, 2-14 straipsniai.

¹¹⁹*ibid.*, 15-16 straipsniai.

¹²⁰*ibid.* 17 straipsnis.

taikomos praktikos ar dėl praktinių sunkumų¹²¹. Vertinant valstybių suvereniteto principo kontekste, ši nuostata laikytina pažangia, kadangi ja yra sudaroma galimybė rinkti įrodymus kitoje valstybėje pagal prašančiosios valstybės nacionalinę teisę.

Kita vertus, Įrodymų rinkimo konvencija turi trūkumų. Visų pirma, prašymų įvykdymas nėra pakankamai greitas¹²², įrodymų rinkimo procesą vilkina valstybių narių centrinėms įstaigoms suteikiamas reikšmingas vaidmuo, taip pat, pažymėtina, kad ši konvencija galioja tik daliai Europos Sąjungos valstybių narių¹²³, iš konvencijos nuostatų yra akivaizdu, jog ja siekiama kuo mažiau paveikti valstybių suverenitetą¹²⁴, vienas iš atsisakymo vykdyti prašymą rinkti įrodymus pagrindų – prašomosios valstybės viešoji tvarka.

Pažymėtina, kad skirtingai nei dokumentų įteikimas, įrodymų rinkimas reikalauja daug aktyvesnių bendradarbiaujančių institucijų veiksmų. Taip pat valstybių narių nacionalinės procesinės nuostatos nesutampa įvairiais klausimais: skiriasi įrodymų rinkimo būdai ir metodai, teismo ir proceso šalių pareigų rinkti įrodymus apimtis, pagrindai, kai asmenys negali būti apklausiami kaip liudytojai, pasekmės, kylančios dėl atsisakymo teikti įrodymus ir t. t. Visos šios priežastys pastūmėjo imtis priemonių, kurios užtikrintų geresnį teismų bendradarbiavimą visoje Europos Sąjungoje.

Teisės doktrinoje būta įvairių pasiūlymų šiai užduočiai įvykdyti. Pirma, buvo apsvartyta galimybė visose valstybėse narėse įtvirtinti vienodą dokumentų rinkimo bei vertinimo reguliavimą¹²⁵. Antra, doktrinoje siūlyta, kurti „Bendrijos teismus“, kurie reikštų, kad bylose su užsienio elementu, šalys galėtų reikalauti nacionalinių teismų

---

¹²¹*ibid.*, 9 straipsnis.

¹²²*Questionnaire of November 2013 relating to the Hague Convention of 18 March 1970 on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-28]. Prieiga per internetą: <<https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=6043&dtid=33>>, 2014. Pastaba: dauguma Europos Sąjungos valstybių centrinės įstaigos nepateikė informacijos apie prašymų vykdymo trukmę, nurodydamos, kad joms nėra prieinama tokio pobūdžio informacija, tačiau šią informaciją pateikusios valstybės nurodė, kad kai kurie prašymai buvo įgyvendinami per daugiau nei: Prancūzijoje, Ispanijoje – daugiau nei per metus; Olandijoje, Portugalijoje, Slovėnijoje – tarp 6-9 mėnesių; Vokietija, Suomija pripažino, kad pasitaiko atvejų, kadi prašymų vykdymas užtrunka.

¹²³Pastaba: iki Įrodymų rinkimo reglamento priėmimo prie šios konvencijos buvo prisijungusios 11 iš 15 tuometinių Europos Sąjungos narių. Šiuo metu prie šios konvencijos yra prisijungusios 23 iš 28 Europos Sąjungos valstybių: Kroatija, Kipras, Čekijos Respublika, Danija, Estija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Vengrija, Italija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Norvegija, Lenkija, Portugalija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija, Švedija, Jungtinė Karalystė, Rumunija. Iš Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos tinklalapis [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-28]. Prieiga per internetą: <<https://www.hcch.net>>.

¹²⁴NEKROŠIUS, V, *Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose*. Teisė, 2010, Nr. 75, p. 7.

¹²⁵WEITZ, K, *Wspolpraca państw członkowskich UE w zakresie przeprowadzania dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych // Kwartalnik prawa prywatnego*, 2005, Nr. 2. Iš NEKROŠIUS, V. *Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose*. Teisė, 2010. t. 75, p. 8.

taikyti specialiai šioms byloms numatytas procesines normas¹²⁶. Tokiu būdu, nacionaliniai teismai daugeliui bylų tebegalėtų taikyti nacionalines civilinio proceso normas, todėl valstybės suverenitetas būtų veikiamas mažiau nei pirmuoju atveju, o civilinių bylų turinčių tarptautinį elementą civilinio proceso nuostatos būtų harmonizuotos. Trečia, siūlyta egzistuojančias problemas spręsti mažiau drastiškomis priemonėmis valstybių suvereniteto atžvilgiu, siūlyta patį reguliavimą apriboti valstybių narių bendradarbiavimo srityje, o įrodymų rinkimo bei įrodymų vertinimo taisykles palikti reguliuoti valstybių narių kompetencijai nacionaliniu lygmeniu.

2000 m. lapkritį Vokietija, pasinaudodama tuo metu Europos Sąjungos veikimo sutartyje numatyta valstybių narių iniciatyvos teise siūlyti Europos Tarybai priimti teisės aktus, parengė pirmąjį Įrodymų rinkimo reglamento projektą. Vėliau, atlikus tam tikrus projekto pakeitimus, jo pagrindu, kaip jau buvo minėta, 2001 m. gegužės 28 d. buvo priimtas Įrodymų rinkimo reglamentas, kuris iš esmės įtvirtino anksčiau minėtų problemų sprendimo būdų trečiąjį variantą.

3.2. Įrodymų rinkimo reglamento reguliavimo dalykas

Įrodymų rinkimo reglamentas yra viena iš valstybių narių teisminio bendradarbiavimo civilinėse ir komercinėse bylose priemonių, skirtų užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą. Reglamento pagrindinis tikslas yra teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus gerinimas, supaprastinimas bei spartinimas¹²⁷. Taigi, iš esmės, šiuo reglamentu, kaip ir Dokumentų įteikimo reglamentu, pirmiausiai, yra siekiama nagrinėjamus procesinius veiksmus atlikti greitai ir efektyviai. Šiam tikslui pasiekti reglamentas numato tiesioginį įrodymų perdavimą tarp prašančiųjų ir prašomųjų teismų¹²⁸. Taigi, skirtingai nei Dokumentų įteikimo reglamente, pagal kurį valstybės narės turi paskirti perduodančiąsias ir gaunančiąsias agentūras, valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus, pagal nagrinėjamą reglamentą vyksta, per institucijas, kurios pagal valstybių narių nacionalinę teisę yra kompetentingos rinkti įrodymus. Ši sistema, Įrodymų rinkimo konvencijos kontekste, yra vertintina kaip pažangi, kadangi prašantysis teismas, turintis poreikį rinkti dokumentus kitoje valstybėje narėje, gali tiesiogiai kreiptis į reikiamus procesinius veiksmus atlikti galinčią kompetentingą teismą (prašomąjį teismą), išvengdama

¹²⁶KENNET, W. The production of evidence within European Community. *The Modern Law Review*, 1993. vol. 56, no. 3, p. 358.

¹²⁷2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 12, 2 konstatuojamoji dalis.

¹²⁸*ibid.*, 2 straipsnis.

konvencijoje numatytos procedūros¹²⁹. Tam, kad prašančiajam teismui būtų lengviau nustatyti, į kurią prašomosios valstybės narės teismą kreiptis, kiekviena valstybė narė parengia sąrašą teismų, kurie yra kompetentingi rinkti įrodymus pagal šį reglamentą, nurodant teritorinę, o kai kuriais atvejais, ir specialiąją šių teismų jurisdikciją¹³⁰.

Pagal Įrodymų rinkimo reglamento 3 straipsnį, kaip ir Dokumentų įteikimo reglamente, kiekvienoje valstybėje narėje yra paskiriama centrinė įstaiga, kuriai, iš esmės, yra priskirtinos tokios pat funkcijos kaip ir pagal pastarąjį reglamentą. Kita vertus, valstybės narės gali centrinei įstaigai paskirti pareigą priimti sprendimus dėl prašymų pagal Įrodymų rinkimo reglamento 17 straipsnį, t. y. nagrinėti valstybių narių prašymus tiesiogiai surinkti įrodymus kitoje valstybėje narėje. Šios funkcijos vykdymui, valstybės narės taip pat gali paskirti ir kitas kompetentingas institucijas¹³¹.

Pridėtina, kad tam, jog būtų pagreitintas įrodymų rinkimo procesas, reglamentu yra nustatyta, kad prašantieji bei prašomieji teismai tarpusavio susisiekimui naudoja greičiausias perdavimo priemones¹³², taip pat, kaip pagal Dokumentų įteikimo reglamentą, prašymo ir kitų dokumentų, pridėtų prie prašymo, nereikia legalizuoti ar taikyti jiems bet kokią kitą lygiavertį formalumą¹³³, visgi jiems yra taikomi prašomosios valstybės oficialios kalbos reikalavimai. Informacija, apie prašomosios valstybės naudojamas susisiekimui priemones bei priimtinas kalbas yra skelbiama Europos Komisijos tinklalapyje¹³⁴.

Tam, kad prašomosios valstybės teismui, būtų lengviau identifikuoti prašymą surinkti įrodymus pagal Įrodymų rinkimo reglamentą, pastarasis nustato standartines formas, kurios turi būti naudojamos bendraujant prašantiesiems ir prašomiesiems teismams¹³⁵. Galiausiai, atkreiptinas dėmesys, kad siekiant paspartinti įrodymų rinkimo procesą taip pat yra nustatyti terminai, ribojantys laiko trukmę, per kurią gavęs prašymą

---

¹²⁹Pastaba: pagal Įrodymo rinkimo konvenciją, prašantysis teismas privalo kreiptis į prašomojoje valstybėje veikiančią centrinę įstaigą, kuri nustato kompetentingą instituciją veiksmui atlikti. Žr. Įrodymų rinkimo konvencijos 2 straipsnį.

¹³⁰2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 12, 2 straipsnio 2 dalis.

¹³¹*ibid.*, 17 straipsnis.

¹³²*ibid.*, 6 straipsnis.

¹³³*ibid.*, straipsnio 2 dalis.

¹³⁴Europos Komisija. *Žinynas (nesutrumpinta versija visoms šalims)* (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-02]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_documents_lt.htm>.

¹³⁵Pastaba: Įrodymų rinkimo reglamente yra pateikiamos šios formos: Prašymas rinkti įrodymus; pranešimas apie prašymo išsiuntimą (A); Prašymo rinkti įrodymus gavimo patvirtinimas (B); Prašymas pateikti papildomos informacijos įrodymams rinkti (C); Užstato arba išankstinio mokesčio gavimo patvirtinimas (D); Pranešimas dėl prašymo taikyti specialiąją tvarką ir (arba) naudoti ryšio technologijas (E); Pranešimas apie įrodymų rinkimo datą, laiką, vietą bei dalyvavimo sąlygas (F); Pranešimas apie uždelsimą (G); Pranešimas apie prašymo rezultatus (H); Prašymas tiesiogiai rinkti įrodymus (I); Centrinės įstaigos/kompetentingos institucijos pranešimas (J). Iš Įrodymų rinkimo reglamento Priedą.

prašomasis teismas prašančiajam teismui praneša apie prašymo gavimą prašo prašančiojo teismo atsiųsti papildomą informaciją, pateikti užstatą ar išankstinį mokėjimą, taip pat terminas yra nustatytas ir laiko tarpui, per kurį prašymas turi būti įvykdomas¹³⁶.

Įrodymų rinkimo reglamentas numato du būdus kitoje valstybėje narėje esantiems įrodymams surinkti: prašantysis teismas gali prašyti kitos valstybės narės kompetentingo teismo surinkti įrodymus arba, gavęs prašomosios valstybės kompetentingos institucijos (toliau - centrinės įstaigos) leidimą, pats tiesiogiai surinkti įrodymus kitoje valstybėje narėje. Šių dviejų metodų numatymą galima pagrįsti skirtingomis valstybių narių dokumentų rinkimo civiliniame procese sistemomis: civilinės teisės sistemos valstybėse, pirmasis, labiau formalus, įrodymų rinkimo būdas yra labiau būdingas civilinės teisės sistemos valstybėse, o antrasis priskirtinas bendrosios teisės sistemos valstybėms¹³⁷. Tiek Dokumentų įteikimo reglamente, tiek Įrodymų rinkimo konvencijoje numatytam teismų bendradarbiavimo būdo per diplomatines atstovybes ar konsulines įstaigas Įrodymų rinkimo reglamente buvo atsisakyta.

Jeigu prašantysis teismas nusprendžia kreiptis nagrinėjamos tarptautinės teisinės pagalbos pagal pirmąjį reglamente numatytą būdą, jis prašomajai valstybei narei priimtinomis priemonėmis tiesiogiai persiunčia prašymą rinkti įrodymus prašomajam teismui, turinčiam jurisdikciją rinkti prašomus surinkti įrodymus. Siekiant palengvinti prašomojo teismo užduotį, Įrodymų rinkimo reglamentas numato tam tikrus reikalavimus informacijai, kurią prašantysis teismas turi įtraukti į prašymą¹³⁸. Jei ši informacija nėra pateikiama, prašomasis teismas turi teisę reikalauti jos papildymo¹³⁹. Jeigu nėra pagrindų atsisakyti įvykdyti prašymą, prašomasis teismas, gavęs šį prašymą jį įgyvendina vadovaudamasis jo valstybės nacionaline teise. Šios taisyklės išimtis - prašantysis teismas gali reikalauti, kad prašymas būtų vykdomas specialia tvarka, numatyta jo valstybės narės teisėje. Jei prašantysis teismas pasinaudoja šia teise, prašomasis teismas gali netenkinti šio prašymo, jeigu ši tvarka yra nesuderinama su prašomojo teismo valstybės narės teise

---

¹³⁶Pastaba: gavęs prašymą, kompetentingas prašomasis teismas per septynias dienas nuo jo gavimo išsiunčia prašančiajam teismui patvirtinimą dėl gavimo, parengtą priede nurodyta B forma (Įrodymų rinkimo reglamento 7 straipsnio 1 dalis); Jeigu prašymas negali būti įvykdytas, nes jame nėra visos būtinos informacijos pagal šio reglamento 4 straipsnį, prašomasis teismas apie tai nedelsiant praneša prašančiajam teismui, tačiau ne vėliau kaip per 30 dienų nuo prašymo, parengto priede nurodyta C forma, gavimo ir prašo jo išsiųsti trūkstamą informaciją, kuri turėtų būti kuo tikslesnė (Įrodymų rinkimo reglamento 8 straipsnio 1 dalis); Prašomasis teismas prašymą vykdo nedelsdamas, tačiau ne vėliau kaip per 90 dienų nuo prašymo gavimo dienos (Įrodymų rinkimo reglamento 10 straipsnio 1 dalis).

¹³⁷STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 120.

¹³⁸2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 12, 4 straipsnio 1 dalis.

¹³⁹*ibid.*, 8 straipsnio 1 dalis.

arba dėl didelių praktinių sunkumų¹⁴⁰. Šis atsisakymo pagrindų sąrašas yra baigtinis¹⁴¹. Pažymėtina, kad jeigu prašančiojo teismo valstybės narės teisė tai numato, šalys ir jų atstovai turi teisę dalyvauti prašomajam teismui renkant įrodymus¹⁴², tokią teisę taip pat turi ir prašančiojo teismo atstovai¹⁴³. Tiek šalių, jų atstovų, tiek teismo atstovų dalyvavimas galimas pasinaudojant komunikacijų technologijomis, pavyzdžiui, videokonferencijomis ir telekonferencijomis. Įvykdęs prašymą, prašomasis teismas nedelsdamas persiunčia įrodymus prašančiajam teismui¹⁴⁴. Atkreiptinas dėmesys, jog reglamentas nustato bendrąją taisyklę, pagal kurią mokesčiai ir išlaidos, kurias patyrė prašomasis teismas, vykdydamas prašymą rinkti įrodymus, yra nekompensuojamos. O šios taisyklės išimčių sąrašas yra baigtinis¹⁴⁵. Tam tikrais reglamento numatytais atvejais, prašomasis teismas, prieš vykdydamas prašymą, turi teisę reikalauti pateikti užstatą arba išankstinį mokėjimą, šių išlaidų kompensacijai atlikti¹⁴⁶. Taip pat, pažymėtina, kad šio reikalavimo nepaisymas suteikia teisę prašomajam teismui atsisakyti vykdyti prašymą rinkti dokumentus¹⁴⁷.

Pagal antrąjį dokumentų rinkimo būdą, numatytą Įrodymų rinkimo reglamente, prašantysis teismas siunčia prašymą tiesiogiai rinkti įrodymus prašomosios valstybės centrinei įstaigai¹⁴⁸. Centrinė įstaiga per 30 dienų priima vieną iš šių sprendimų: praneša apie leidimą prašančiajam teismui tiesiogiai rinkti įrodymus; suteikia šį leidimą, bet numato tam tikras sąlygas; 17 straipsnio 5 dalies numatytais atvejais gali atsisakyti suteikti tokį leidimą. Gavęs leidimą prašantysis teismas renka įrodymus vadovaudamasis jo valstybės nacionaline teise, tačiau tiesiogiai įrodymai gali būti renkami tik savanorišku pagrindu, nesiimant prievartos priemonių. Taip pat prašomosios valstybės centrinė įstaiga gali paskirti savo valstybės teismą dalyvauti renkant įrodymus¹⁴⁹.

---

¹⁴⁰*ibid.*, 10 straipsnio 3 ir 4 dalys.

¹⁴¹Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2011 m. vasario 17 d. sprendimas *Artur Weryński/Mediatel 4B spółka z o.o* C-283/09, EU:C:2011:85, para 53.

¹⁴²2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 12, 11 straipsnis 1 dalis.

¹⁴³*ibid.*, 12 straipsnio 1 dalis.

¹⁴⁴*ibid.*, 16 straipsnis.

¹⁴⁵Pastaba: pagal Įrodymų rinkimo reglamento 18 straipsnio 2 dalį, prašantysis teismas kompensuoja ekspertams ir vertėjams žodžiu sumokėtų atlyginimų sumas ir išlaidas, padarytos taikant šio reglamento 10 straipsnio 3 ir 4 dalis.

¹⁴⁶2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 12, 18 straipsnio 3 dalis.

¹⁴⁷*Ibid.*, 14 straipsnio 2 dalies d punktas;

¹⁴⁸Pastaba: šios funkcijos nebūtinai turi būti priskiriamos centrinei įstaigai, valstybės narės gali jas nustatyti kitai institucijai. Žr. Įrodymų rinkimo reglamento 17 straipsnio 1 dalį.

¹⁴⁹2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 12, 17 straipsnis.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Įrodymų rinkimo reglamento reguliavimo dalykas yra procedūros, kuriomis pasinaudodami valstybių narių teismai gali kreiptis tarptautinės teisinės pagalbos renkant įrodymus į kitų valstybių narių kompetentingas institucijas, bei tai, su tam tikrais apribojimais, gali daryti tiesiogiai. Viena vertus, reglamento siekis sukurti greitą bei efektyvią tarpvalstybinio įrodymų rinkimo sistemą yra derinamas su valstybių suvereniteto principu - tai yra pagrindžiama faktu, kad reglamentu tėra nustatomos tam tikros valstybių narių kompetentingų institucijų bendradarbiavimo taisyklės, o patys įrodymų rinkimo procesiniai veiksmai yra atliekami pagal vienos iš bendradarbiaujančių valstybių narių nacionalinę teisę, atsižvelgiant į tai, kuris įrodymų rinkimo būdas yra taikomas. Kita vertus, šiuo reglamentu taip pat yra siekiama užtikrinti ir valstybės, kurioje vyksta teismo procesas, esančių besibylinėjančių asmenų interesus, pavyzdžiui, numatant galimybę jiems dalyvauti renkant įrodymus.

3.3. Įrodymų rinkimo reglamento aiškinimo ir taikymo problematika

3.3.1. Įrodymų rinkimo reglamento taikymo srities aiškinimo problematika.

Įrodymų rinkimo reglamentą yra taikomas civilinėms ir komercinėms byloms, kai valstybės narės teismas pagal tos valstybės teisės nuostatas prašo kitos valstybės narės kompetentingo teismo surinkti įrodymus arba tiesiogiai surinkti įrodymus kitoje valstybėje narėje¹⁵⁰. Remiantis Įrodymų rinkimo 1 straipsnio 1 dalimi, reglamento taikymo sritis yra apibrėžiama atsižvelgiant į keturias sąlygas. Jis taikomas:

1. prašymams surinkti įrodymus;
2. įrodymams, skirtiems naudoti jau prasidėjusiame ar numatomame teismo procese;
3. civilinėse ar komercinėse bylose¹⁵¹;
4. valstybės narės teismo¹⁵².

Kadangi Įrodymų rinkimo reglamentą tiksliau neapibrėžia taikymo srities sąlygose vartojamų sąvokų, jas aiškinant, tiek praktikoje, tiek teorijoje, kyla įvairių klausimų.

---

¹⁵⁰Pastaba: Įrodymų rinkimo reglamentą nėra taikomas Danijai.

¹⁵¹Pastaba: Ši sąvoka turėtų būti aiškinama remiantis tais pat principais išdėstytais šio darbo 2.3.1 skyriuje.

¹⁵²Komisijos tarnybos. *Reglamento dėl įrodymų rinkimo taikymo praktikos vadovas (2001 m. gegužės 28 d. tarybos reglamentą (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose)* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_taking_of_evidence-76-lt.do>, p. 5.

Pirma, atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teisme buvo spęsti klausimai, susiję su Europos Sąjungos valstybių narių teismu laisve pasirinkti, kreiptis ar nesikreipti teisinės pagalbos dėl įrodymų rinkimo kitoje valstybėje narėje, akivaizdu, kad Įrodymų rinkimo reglamento nuostatos, apibrėžiančios jo taikymo sritį, kelia neaiškumą dėl reglamento taikymo privalomumo. Vertinant Įrodymų rinkimo reglamento 1 straipsnio 1 dalies nuostatas, darytina išvada, kad reglamentas yra taikomas tik tada, kai proceso teismas pateikia prašymą dėl tarptautinės teisinės pagalbos renkant įrodymus¹⁵³. Ši sąlyga reiškia, kad Įrodymų rinkimo reglamentu nėra draudžiama įrodymus tarpvalstybinėje byloje rinkti kitais būdais, pavyzdžiui, iškviesti kitoje valstybėje narėje gyvenančią šalį atvykti teikti parodymus¹⁵⁴, ar paskirti ekspertą atlikti pavedimą kitoje valstybėje narėje¹⁵⁵. Taip pat, Įrodymų rinkimo reglamentu yra siekiama palengvinti įrodymų rinkimą už proceso valstybės ribų, numatant procedūrinės nuostatas, kuriomis besivadovaudamos valstybės narės teikia viena kitai tarptautinę teisinę pagalbą, tačiau jis išsamiai nereglamentuoja įrodymų rinkimo, Europos Sąjungos civiliniame procese, taisyklių. Galiausiai, tai reiškia, kad Įrodymų rinkimo reglamento taikymas, iš principo priklauso, nuo teismo, nagrinėjančio konkrečią bylą, valios. Jis, atsižvelgdamas į savo valstybės nacionalinę teisę bei sudarytas tarptautines sutartis¹⁵⁶, gali pasirinkti tris elgesio variantus: kreiptis į prašomosios valstybės kompetentingas institucijas su prašymu rinkti arba tiesiogiai rinkti įrodymus; pats rinkti įrodymus, nepažeisdamas įrodymų buvimo valstybės suvereniteto; apskritai, nerinkti įrodymų. Šios išvados yra pripažįstamos ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos¹⁵⁷.

Antra, Įrodymų rinkimo reglamento taikymo praktikoje yra susiduriama su įrodymų sąvokos aiškinimo problematika, kurią galima išskirti į tris grupes: problematiką, susijusią su įrodymų sąvokos apimtimi, problematiką, susijusią su nustatymu, ar rinktiniai įrodymai yra skirti naudoti jau prasidėjusiame ar numatomame teismo procese, bei problematiką dėl Įrodymų rinkimo reglamento santykio su Briuselis I reglamentu.

---

¹⁵³Pastaba: prašomajam teismui, kai teikiamas prašymas rinkti įrodymus pagal Įrodymų rinkimo reglamento 1 straipsnio 1 dalies a punktą; Centrinei įstaigai, kai teikiamas prašymas tiesiogiai rinkti įrodymus, pagal Įrodymų rinkimo reglamento 1 straipsnio 1 dalies b punktą.

¹⁵⁴Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas *Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens ir kiti/Hendrikus Cornelis Kortekaas ir kt.* C-170/11, EU:C:2012:540, para 39.

¹⁵⁵Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2013 m. vasario 21 d. sprendimas *ProRail BV/Xpedys NV ir kt.* C-332/11, EU:C:2013:87, para 49.

¹⁵⁶2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 12, 21 straipsnis.

¹⁵⁷Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas *Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens ir kiti/Hendrikus Cornelis Kortekaas ir kt.* C-170/11, EU:C:2012:540; Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2013 m. vasario 21 d. sprendimas *ProRail BV/Xpedys NV ir kt.* C-332/11, EU:C:2013:87.

Pirmiausiai, atsižvelgiant į Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių teisių skirtumus, manytina, kad yra galimos situacijos, kai prašomieji teismai atsisako vykdyti prašymą rinkti įrodymus dėl to, kad pagal jo arba prašančiosios valstybės nacionalinę teisę, prašomas atlikti procesinis veiksmas nepatenka į įrodymų sampratą. Siekiant išspręsti šią problemą, visų pirma, pažymėtina, kad įrodymų sąvoka yra autonomiškai aiškintina Europos Sąjungos sąvoka. Įrodymų rinkimas, nagrinėjamo reglamento kontekste, yra suprantamas kaip įvairūs teisminės informacijos gavimo būdai, t. y. visa veikla, skirta pateikti teismui informaciją¹⁵⁸. Taigi, įrodymai neturėtų būti apibrėžiami siaurai, į šią sąvoką patenka liudytojų apklausos, įvairūs dokumentai bei objektai, eksperto išvados¹⁵⁹. Pažymėtina ir tai, kad įrodymų sąrašas jokiu būdu neturėtų būti išsamus. Taigi, manytina, jog įrodymų samprata, Įrodymų rinkimo reglamento prasme, gali apimti ir procesinius veiksmus, kurie pagal tam tikros valstybės narės nacionalinę teisę, yra priskirtini kitiems civilinio proceso teisės institutams. Šiai išvadai paremti, paminėtinas ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas, kuriuo įrodymais, nagrinėjamo reglamento prasme, buvo pripažintos išankstinės liudytojų apklausos, ir buvo konstatuota, kad jos negali būti laikomos laikinosiomis apsaugos priemonėmis¹⁶⁰.

Antrasis klausimas, kurį yra būtina atsakyti, siekiant apibrėžti įrodymų sampratą Įrodymų rinkimo reglamento prasme, yra reikalavimo, kad įrodymai būtų skirti naudoti jau prasidėjusiam ar numatomame teismo procese, reikšmė. Interpretuojant šią sąlygą, kyla tam tikrų abejonių, ar prašymas visiškai atitinka prasidėjusio ar numatomo proceso sampratą, kai iki bylos iškėlimo teisme, yra siekiama užtikrinti įrodymus kitoje valstybėje narėje. Pirmiausiai, pažymėtina, kad reglamentas yra netaikomas atskleidimo (ang. *discovery*) procedūrai, būdingai bendrosios teisinės tradicijos sistemoms, bei „įrodymų žvejybos operacijoms“ (ang. *fishing expedition*). Vis dėlto, šių institutų „išėmimas“ iš Įrodymų reglamento srities neturėtų reikšti, kad įrodymai iki prasidedant teismo procesui, apskritai negali būti renkami pasinaudojant Įrodymų rinkimo reglamentu. Pažymėtina, kad Europos Komisijos praktiniame vadove yra nurodyta, jog įrodymų rinkimas pagal Įrodymų rinkimo reglamentą galimas ir prieš faktinę teismo proceso, kuriame jie turi būti naudojami, pradžią, pavyzdžiui, jei reikia surinkti įrodymus, kurių nebūtų galima gauti vėliau. Taip pat, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinis advokatas, yra

---

¹⁵⁸NEKROŠIUS, V. Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose. *Teisė*, 2010. t. 75, p. 9.

¹⁵⁹Generalinė advokatė Juliane Kokott. 2007 m. liepos 18 d. išvada *Alessandro Tedesco vs Tomasoni Fittings Sr ir RWO Marine Equipment Ltd* C-175/06 EU:C:2007:451, para 44.

¹⁶⁰Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2005 m. balandžio 28 d. sprendimas *St. Paul Dairy Industries NV/Unibel Exser BVBA* C-104/03, EU:C:2005:255, para 22-25. Pastaba: šiame sprendime nagrinėtas klausimas, ar Olandijos teisei būdingas išankstinės liudytojo apklausos institutas civiliniame procese gali būti laikomas laikinąja apsaugos priemone 1968 m. Briuselio konvencijos prasme.

nurodęs, jog tam, kad įrodymų išsaugojimas kitoje valstybėje narėje, apskritai būtų įmanomas, yra būtina atverti kelią teisinei pagalbai pagal Įrodymų rinkimo reglamentą¹⁶¹. Taigi, teigtina, kad Įrodymų rinkimo reglamentas taikomas ir įrodymų užtikrinimo veiksams kitoje nei vyksta procesas valstybėje narėje atlikti¹⁶².

Atkreiptinas dėmesys, kad teisinėje bendruomenėje vyrauja diskusijos¹⁶³, dėl Įrodymų rinkimo reglamento taikymo srities atribojimo nuo reglamento Briuselio I 31 straipsnio¹⁶⁴, o konkrečiau, dėl galimybės įrodymų užtikrinimo veiksmus atlikti remiantis Briuselis I nuostatomis, ir, priešingai, dėl galimybės laikinąsias apsaugos priemonės taikyti remiantis Įrodymų rinkimo reglamentu. Vieni autoriai teigia, kad šiems procesiniams veiksams atlikti turėtų būti leidžiamos tiek Briuselio I, tiek Įrodymų rinkimo reglamento nustatytos priemonės, o šalys turi teisę rinktis iš jų abiejų¹⁶⁵. Kiti, mano, kad pirmenybė, užtikrinant įrodymus, turėtų būti suteikiama Įrodymų rinkimo reglamentui, tačiau, jeigu jo taikymas konkrečiu atveju būtų neefektyvus, būtų galima užtikrinti įrodymus pagal Briuselio I nuostatas¹⁶⁶. Dar kiti autoriai mano, kad nacionalinėje materialinėje teisėje įtvirtinai teisei, reikalauti pateikti dokumentus ar kitus objektus, pagrindžiančius reikalavimo dalyką, kurie kartu toje byloje yra ir įrodymai, turėtų būti taikomas Briuselis I, kita vertus, visiškai procesinio pobūdžio priemonės, kuriomis tėra siekiama rinkti bei užtikrinti įrodymus, tam kad šalys galėtų paremti savo materialinius reikalavimus, turėtų būti įgyvendinamos remiantis Įrodymų rinkimo reglamentu¹⁶⁷. Šio darbo autorius sutinka su pastarąja nuomone, kadangi, taikant Įrodymų rinkimo reglamentą laikinosioms apsaugos priemonėms, kiltų grėsmė galimam tolesniam

---

¹⁶¹Generalinė advokatė Juliane Kokott. 2007 m. liepos 18 d. išvada *Alessandro Tedesco vs Tomasoni Fittings Sr ir RWO Marine Equipment Ltd* C-175/06 EU:C:2007:451, para 93.

¹⁶²NEKROŠIUS, V. Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose. *Teisė*, 2010. t. 75, p. 9.

¹⁶³HEIN, JAN VON. Drawing the line between Brussels I and the Evidence Regulation. Note on the Opinion of Advocate General Juliane Kokott in Case C-175/06 of 18 July 2007. *The European Legal Forum*, 2008. t.1, p. 35.

¹⁶⁴2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. OL 2001, L 12, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 42, 31 straipsnis. Pastaba: šiuo metu galiojantis reglamentas: 2002 m. rugpjūčio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1496/2002 iš dalies keičiantis Tarybos reglamento 44/2001/EB dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo I priedą (3 straipsnio 2 dalyje ir 4 straipsnio 2 dalyje nurodytos jurisdikcijos taisyklės) ir II priedą (kompetentingų teismų ir institucijų sąrašas), OL 2002, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 006, p. 60.

¹⁶⁵HEIN, JAN VON. Drawing the line between Brussels I and the Evidence Regulation. Note on the Opinion of Advocate General Juliane Kokott in Case C-175/06 of 18 July 2007. *The European Legal Forum*, 2008. t.1, p. 35.

¹⁶⁶*ibid.*

¹⁶⁷*ibid.*

teismo sprendimo pripažinimui¹⁶⁸. Taip pat toks Įrodymų rinkimo reglamento ir Briuselis I aiškinimas yra suderinamas su Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, bei Generalinio advokato išvada, numatančia, kad reikia skirti atvejus, kai reikia apsaugoti materialinius reikalavimus, nuo situacijų, kai tėra siekiama juos pagrįsti.

Trečia, Įrodymų rinkimo reglamente taip pat nėra pateikiama teismo sąvoka. Reglamento komentatorių nuomone, ši sąvoka turi būti suprantama klasikine reikšme, t. y. kaip valstybinis teismas¹⁶⁹, kita vertus, Įrodymų rinkimo reglamento praktinis vadovas numato, kad ši sąvoka turėtų būti aiškinama plačiau, įtraukiant visas valstybių narių valdžios institucijas, turinčias jurisdikciją spręsti klausimus, kuriems taikomas reglamentas¹⁷⁰. Nors praktikoje valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus vyksta tik per valstybinius teismus¹⁷¹, atsižvelgiant į praktikos vadove pateiktą teismo sampratą, turėtų būti keliamas klausimas, kokios tai galėtų būti institucijos. Toks teismo sąvokos interpretavimas suponuoja, kad valstybės narės, kaip ir pagal Dokumentų įteikimo reglamentą, turi teisę Įrodymų rinkimo reglamente numatytas funkcijas paskirti ne tik teismams, bet ir kitoms institucijoms ar pareigūnams. Galiausiai, manytina, kad praktikos vadovas neturėtų būti aiškinamas ta prasme, kad ikiteisminės institucijos, spręsdamos civilinius ir komercinius ginčus, galėtų tiesiogiai kreiptis į kitos valstybės prašomuosius teismus su prašymu rinkti įrodymus. Manytina, kad priešingas aiškinimas sukeltų daugiau painiavos nei atneštų naudos, nes, pirma, prašomosios valstybės teismas netikrina, ar prašantysis teismas (šiuo atveju, hipotetiškai, ikiteisminė institucija), turi įgaliojimus rinkti atitinkamus įrodymus, antra, būtų paneigtos prašančiosios valstybės nacionalinės teisės normos, ribojančios ikiteisminių institucijų kompetenciją rinkti įrodymus, trečia, kvestionuotina, ar bylos nagrinėjimas ikiteisminėje institucijoje, gali būti pripažintas kaip prasidėjęs ar numatomas teismo procesas, Įrodymų rinkimo reglamento prasme.

---

¹⁶⁸2002 m. rugpjūčio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1496/2002 iš dalies keičiantis Tarybos reglamento 44/2001/EB dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo I priedą (3 straipsnio 2 dalyje ir 4 straipsnio 2 dalyje nurodytos jurisdikcijos taisyklės) ir II priedą (kompetentingų teismų ir institucijų sąrašas), OL 2002, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 006, p. 60, 43 straipsnis.

¹⁶⁹FASCHING H.W., *Kommentar zu den Zivilprozessrecht*. Heidelberg, 2009, p. 1203, Iš NEKROŠIUS, V. Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose. *Teisė*, 2010. t. 75, p. 9; STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 118.

¹⁷⁰Komisijos tarnybos. *Reglamento dėl įrodymų rinkimo taikymo praktikos vadovas (2001 m. gegužės 28 d. tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose)* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_taking_of_evidence-76-lt.do>, p. 9.

¹⁷¹Europos Komisija. *Žinynas (nesutrumpinta versija visoms šalims)* (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-02]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_documents_lt.htm>.

Pažymėtina, kad Įrodymų rinkimo reglamento praktikos vadove taip pat yra nurodyta, kad teismu reglamento prasme negali būti laikomas arbitražo teismas. Viena vertus, tai yra paaiškinama tuo, kad arbitražo teismai yra privačios institucijos ir jos neįgyvendina viešosios valdžios funkcijų. Kita vertus, arbitražo teismas turi teisę rinkti savanoriškus įrodymus, o esant poreikiui, pavyzdžiui, tuo atveju, kai įrodymų rinkimui prisireikia taikyti prievartos priemonės, gali kreiptis į nacionalinį teismą, dėl pagalbos renkant įrodymus. Taigi, darytina išvada, kad arbitražo teismas gali kreiptis į arbitražo vietos valstybės nacionalinį teismą, kuris reglamento tvarka pateiktų prašymą prašomajam teismui dėl įrodymų rinkimo.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad tam tikros Įrodymų rinkimo reglamento nuostatos, reguliuojančios jo taikymo sritį, turėtų būti tikslinamos. Visų pirma, būtų tikslinga į reglamentą įterpti nuostatą, nurodančią, kad kreipimasis teisinės pagalbos renkant įrodymus yra prašančiojo teismo teisė, o ne pareiga. Antra, atsižvelgiant į įrodymų sampratos valstybėse narėse skirtumus bei kylančius klausimus dėl tam tikrų procesinių veiksmų priskyrimo įrodymų sampratai, Įrodymų rinkimo reglamento prasme, manytina, kad būtų tikslinga reglamente tiksliau apibrėžti įrodymų sąvoką kartu į ją įtraukiant ir įrodymų užtikrinimo veiksmus. Galiausiai, teigtina, jog Įrodymų rinkimo praktikos vadove pateikta plati teismo samprata, turėtų būti arba siaurinama iki valstybių narių valstybinių teismų, arba turėtų būti pateiktas detalesnis paaiškinimas, ką Europos Komisija turi omenyje, išplėsdama šią sąvoką.

3.3.2. Įrodymų rinkimo reglamento tikslo pagerinti, pagreitinti ir supaprastinti tarpvalstybinį įrodymų rinkimą įgyvendinimo problematika

Kaip jau buvo minėta, Įrodymų rinkimo reglamentas įvairiomis priemonėmis mėgina paspartinti tarpvalstybinio įrodymų rinkimo procesą. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad vidutinis prašymo rinkti įrodymus įvykdymo terminas viršija reglamente nurodytą 90 dienų terminą, galima drąsiai teigti, kad minėtų priemonių nepakanka¹⁷².

Pirmiausiai, taip pat kaip ir jau nagrinėjame Dokumentų įteikimo reglamente, Įrodymų rinkimo reglamente numatytų terminų laikymasis niekaip nėra užtikrinamas¹⁷³, o nustatytų terminų nepakanka greitesniam procedūrų vykdymui užtikrinti. Pavyzdžiui,

¹⁷²Europos Komisija. *Study on the application of Articles 3(1)(C) and 3, and Articles 17 and 18 of the Council Regulation (EC) No. 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the member states in the taking of evidence in civil or commercial matters* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-27]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/final_report_1206_en.pdf>, 2012, p. 8.

¹⁷³STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 125.

Įrodymų rinkimo reglamente nėra nustatyto termino, per kurį prašantysis teismas turi surašyti prašymą tinkama kalba, tuo atveju, kai prašymas rinkti įrodymus neatitinka reglamente nurodytų kalbos reikalavimų, o prašomasis teismas prašančiajam teismui praneša apie šį trūkumą reglamento 7 straipsnio 1 dalyje numatyta tvarka.

Antra, kaip jau buvo minėta, prašančiojo teismo prašyme rinkti įrodymus turi būti nurodyta Įrodymų rinkimo reglamento 4 straipsnyje nurodyta informacija. Jei ši informacija nėra nurodoma, prašomasis teismas gali reikalauti pateikti tinkamai užpildytą prašymą per 30 dienų, nuo tokio reikalavimo gavimo¹⁷⁴. Priešingu atveju prašomasis teismas gali atsisakyti vykdyti prašymą¹⁷⁵. Tačiau Įrodymų rinkimo reglamente nėra numatyta kaip spręsti situacijas, kai prašančiajam teismui nėra žinoma visa informacija, nurodyta reglamento 4 straipsnio 1 dalyje, pavyzdžiui, apklaustino asmens tikslus adresas. Autoriaus nuomone, tai neturėtų būti pagrindas, kurio užtektų tam, kad būtų atsisakyta vykdyti prašymą. Primintina, kad valstybių narių centrinėms įstaigoms gali būti prieinama informacija apie joje esančių asmenų gyvenamąsias vietas. Todėl, manytina, kad esant tokiam prašymo trūkumui, prašomasis teismas turėtų atsisakyti vykdyti prašymą rinkti įrodymus tik tuo atveju, kai to neįmanoma atlikti objektyviai.

Trečia, kaip ir Dokumentų įteikimo reglamente, nagrinėjamame reglamente taip pat yra nurodyta bendradarbiaujantiems teismams naudoti greičiausias prašymų perdavimo priemonės, tačiau spręsti, kokios priemonės yra priimtinos valstybėms narėms išimtinai priklauso nuo pastarųjų valios. Dėl šios priežasties, nėra užtikrinamas šios nuostatos veikimas. Pažymėtina, kad kai kurios valstybės narės vis dar priima prašymus ir kitus raštus tik paštu¹⁷⁶. Taigi, pastebėtina, kad vien Įrodymų rinkimo reglamente įtvirtintos deklaratyvios nuostatos, dėl valstybių narių taikomų greičiausių prašymo perdavimo priemonių, nepakanka. Autoriaus nuomone, būtų tikslinga Įrodymų rinkimo reglamente nustatyti būdus, kuriuos valstybės narės turėtų taikyti prašymams priimti.

Ketvirta, Įrodymų rinkimo reglamentas skatina modernių valstybių narių kompetentingų institucijų susižinojimo, bei įrodymų rinkimo būdų, tokių kaip telekonferencijų ir videokonferencijų, naudojimą. Tačiau šių technologijų naudojimas taip pat išimtinai priklauso nuo valstybių narių valios. Ne visose valstybėse įrodymų rinkimas

---

¹⁷⁴2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 12, 8 straipsnio 1 dalis; 14 straipsnio 2 dalies c punktas.

¹⁷⁵*Ibid.*, 14 straipsnio 2 dalies c punktas.

¹⁷⁶Šiuo metu Ispanija, Lenkija ir Jungtinė Karalystė prašymus rinkti įrodymus priimta tik paštu. Žr. Žinynas (nesutrumpinta versija visoms šalims), Atnaujinta 2013.05.07. Europos Komisija. *Žinynas (nesutrumpinta versija visoms šalims)* (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-02]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_documents_lt.htm>.

pasinaudojant telekonferencijomis ir videokonferencijomis yra reglamentuojamas¹⁷⁷. Atsižvelgiant į tai, kad technologijų naudojimas gali reikšmingai palengvinti įrodymų rinkimo procesą, užtikrinti proceso šalių, bei teismų atstovų dalyvavimą renkant dokumentus, apgailestautina, kad valstybės narės šiuo dokumentų rinkimo būdu naudojami retai¹⁷⁸.

Valstybių narių nacionalinės teisės vaidmuo renkant įrodymus tarpvalstybinėse bylose pastebimas įvairiose Įrodymų rinkimo reglamento nuostatose¹⁷⁹. Įrodymų rinkimo reglamentu yra mėginama išvengti tam tikrų prašančiosios bei prašomosios valstybių nacionalinių teisių nuostatų konfliktų kylančių dėl jų skirtumų. Kai kurios Įrodymų rinkimo reglamento nuostatos nustato tam tikras būdus, kurių pagrindu įrodymų rinkimo proceso prašomojoje valstybėje metu yra užtikrinamas ir prašančiosios valstybės narės interesas garantuoti tinkamą įrodymų rinkimo procedūrą. Toliau aptariamos reglamento nuostatos turėtų būti vertinamos kaip požymis, jog Europos Sąjungos valstybės narės, siekdamos darnaus Europos Sąjungos vidaus rinkos veikimo bei bendradarbiaudamos renkant įrodymus, saugodamos savo suverenitetą, neturėtų paneigti kitų valstybių narių galimybės iš dalies kontroliuoti įrodymų rinkimo procedūrą.

Pirmas bandymo atrasti pusiausvyrą tarp valstybių narių nacionalinių sistemų pavyzdys yra Įrodymų rinkimo reglamento 14 straipsnio 1 dalies nuostatos, nustatančios bendruosius prašomojo teismo teises, atsisakyti vykdyti prašymą rinkti įrodymus, pagrindus. Pažymėtina, kad skirtingai nei, pagal Įrodymų rinkimo konvenciją, valstybių narių teisė atsisakyti vykdyti prašančiosios valstybės prašymą rinkti įrodymus nebegali būti grindžiama prieštaravimu prašomosios valstybės viešajai tvarkai¹⁸⁰. Tačiau nagrinėjamoje Įrodymų rinkimo reglamento nuostatoje yra įtvirtinta, kad suinteresuotas asmuo, remdamasis tiek prašomosios, tiek prašančiosios valstybių nacionalinėje teisėje numatytais pagrindais, turi teisę atsisakyti duoti parodymus arba reikalauti, kad jam būtų uždrausta juos duoti. Pridėtina, kad prašomasis teismas neturi pareigos informuoti

---

¹⁷⁷Pastaba: Vokietijoje, Estijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Kipre, Maltoje, Lenkijoje, Slovėnijoje ir Jungtinėje Karalystėje teisės aktuose yra tiesiogiai nurodoma, nagrinėjamas įrodymų rinkimo būdas.

¹⁷⁸Pastaba: 2012 m. tyrimų ataskaitoje nustatyta, kad valstybės narės retai naudojančios technologijas sudaro 64,3 %, o 35,7% - kartais. Nei viena valstybė nenurodė, kad technologijos įrodymų rinkimo procese yra naudojamos dažnai.

¹⁷⁹Pastaba: Įrodymų rinkimo reglamentas daro nuorodas į valstybių narių nacionalinę teisę reglamento 1, 6, 10, 11 12, 13, 14, 17 ir 18 straipsniuose.

¹⁸⁰STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 126.

suireressuoto asmens apie prašančiosios valstybės narės nacionalinėje teisėje, numatytus teisės neteikti parodymų pagrindus, tai turėtų padaryti prašantysis teismas¹⁸¹.

Toku reguliavimu, pirmiausiai, siekiama spręsti problemą, kai prašančiojoje ir prašomojoje valstybėse narėse yra nevienodai sureglamentuotas asmenų, kurie negali būti apklausiami kaip liudytojai (ang. *privelege*), klausimas. Toks bendradarbiaujančių valstybių nacionalinių nuostatų konfliktas sprendžiamas pagal minėtą 14 straipsnio 1 dalies nuostatą. Ja, visų pirma, yra siekiama išvengti pareigų kolizijos, kai pagal prašomosios valstybės teisę suinteresuotam asmeniui gali tekti daugiau pareigų nei pagal proceso valstybės teisę¹⁸². Atkreiptinas dėmesys, kad šiais pagrindais prašomasis teismas gali atsisakyti vykdyti prašymą tik tuo atveju, jei to pareikalauja apklaustinas asmuo, todėl ši Įrodymų rinkimo reglamento nuostata taip pat gali būti vertinama kaip siekis išvengti situacijų, kai prašomasis teismas atsisako apklausti asmenį, tiesiogiai remdamasis savo nacionalinėje teisėje numatytais pagrindais. Taigi, toks Įrodymų rinkimo reglamento reguliavimas turėtų būti vertinamas teigiamai, šios nuostatos, iš esmės, siaurina prašomųjų teismų galimybes atsisakyti vykdyti prašymą, ir tai, be abejonės, gerina Įrodymų rinkimo reglamento efektyvumą.

Kita vertus, jeigu asmuo negali būti apklausiamas kaip liudytojas tik pagal prašančiosios valstybės nacionalinę teisę¹⁸³, kyla klausimas, ar tuo atveju, kai apklaustinas asmuo nereikalauja taikyti jam prašančiosios valstybės teisėje numatytų privilegijų, ir jo parodymai įvykdžius apklausą, yra pateikiami prašančiajam teismui, ar šis gali jais remtis nagrinėdamas bylą. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso¹⁸⁴ 177 straipsnio 1 ir 2 dalis, faktiniai duomenys, kurie vėliau gali būti pripažinti įrodymais, turi būti surinkti laikantis įstatymų reikalavimų. Tokioje situacijoje kyla įrodymų leistinumų problema, kadangi įrodymu gali būti laikomas tik iš įstatyme numatyto šaltinio ar įrodinėjimo priemonės gauta informacija¹⁸⁵. Todėl vargu, ar,

---

¹⁸¹2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 12, 14 straipsnio 1 dalies b punktas.

¹⁸²RAUSCHER, T., *Europaeisches Zivilprozessrecht. Kommentar, 2 Auflage, 2 Band.* Muenchen, 2009, p. 1385, iš NEKROŠIUS, V. Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose. *Teisė*, 2010. t. 75, p. 17.

¹⁸³Pastaba: pavyzdžiui, pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 189 straipsnio 2 dalį, Negali būti apklausiami kaip liudytojai: 1) atstovai civilinėje ir administracinėje byloje ar gynėjai baudžiamojoje byloje – apie aplinkybes, kurias jie sužinojo, būdami atstovu ar gynėju; 2) asmenys, kurie dėl fizinių ar psichinių trūkumų nesugeba teisingai suvokti turinčių reikšmės bylai aplinkybių arba duoti apie jas teisingų parodymų; 3) dvasininkai – apie aplinkybes, kurias jie sužinojo tikinčiojo išpažinties metu; 4) medikai – apie aplinkybes, sudarančias jų profesinę paslaptį; 5) taikinimo tarpininkai – apie aplinkybes, kurias jie sužinojo taikinamojo tarpininkavimo procedūros metu; 6) kiti įstatymų nustatyti asmenys.

¹⁸⁴Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.

¹⁸⁵LAUŽIKAS, E., MIKELĖNAS, V., NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2003. t. 1, p. 453.

pavyzdžiui, Liuksemburge¹⁸⁶ apklausus dvasininką apie aplinkybes, kurias jis sužinojo tikinčiojo išpažinties metu, šio asmens parodymai Lietuvos nacionaliniame teisme galėtų būti pripažįstami leistiniais. Darytina išvada, kad tokiu atveju Įrodymų rinkimo reglamento nuostatos neveikia.

Antra, Įrodymų rinkimo reglamento 11 straipsnis nustato, kad, jeigu prašančiojo teismo valstybės narės teisė tai leidžia, šalys ir jų atstovai, jeigu tokie yra, turi teisę dalyvauti prašomajam teismui renkant įrodymus. Šios normos tikslas – užtikrinti šalims ir jų atstovams tokią pačią galimybę dalyvauti tiriant įrodymus, kokią jie turėtų, jeigu įrodymas būtų tiriamas prašančiojoje valstybėje. Trečia, Įrodymų rinkimo reglamento 12 straipsnis taip pat nustato galimybę prašančiojo teismo atstovams¹⁸⁷ dalyvauti prašomojo teismo atliekamame įrodymų rinkimo procese. Įrodymų rinkimo reglamento 11 ir 12 straipsniuose numatytų asmenų dalyvavimas leidžiamas, tais atvejais, kai tokią teisę nustato prašančiosios valstybės teisė. Prašomoji valstybė, gavusi atitinkamą prašymą, nustato sąlygas, kuriomis šie asmenys gali dalyvauti renkant įrodymus. Taikant Įrodymų rinkimo reglamento 11 straipsnį esminių teisinių kliūčių neturėtų kilti, kadangi visose Europos Sąjungos valstybėse narėse yra leidžiama šalims ar jų atstovams dalyvauti renkant įrodymus¹⁸⁸. Vis dėlto, šios teisės įgyvendinimui dažnai kelią užkerta objektyvios priežastys: didelis atstumas tarp proceso vietos bei procesinio veiksmo atlikimo vietos. Apgailestautina ir tai, kad nors reglamento 11 ir 12 straipsniuose numatytų teisių įgyvendinamas galimas ir naudojantis komunikacijų technologijomis (pavyzdžiui, telekonferencijomis ar videokonferencijomis), jos, kaip jau buvo minėta, yra naudojamos retai.

Ketvirta, Įrodymų rinkimo reglamento 10 straipsnio 3 dalyje yra numatyta prašančiojo teismo teisė reikalauti, kad prašomasis teismas įrodymus surinktų, vadovaudamasis specialia tvarka, numatyta jo valstybės narės teisėje. Pažymėtina, kad prašomasis teismas laikosi tokio reikalavimo, nebent ši yra nesuderinama su prašomojo teismo valstybės narės teise arba tai kelia didelių praktinių sunkumų. Kadangi Įrodymų

---

¹⁸⁶Pastaba: ši valstybė pasirinkta, kadangi Liuksemburgo civilinio proceso kodeksas nenumato, kad dvasininkas negali būti apklaustas kaip liudytojas apie aplinkybes, kurias jie sužinojo tikinčiojo išpažinties metu. Iš Europos Komisija. *Study on the application of Articles 3(1)(C) and 3, and Articles 17 and 18 of the Council Regulation (EC) No. 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the member states in the taking of evidence in civil or commercial matters* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-27]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/final_report_1206_en.pdf>, 2012, p. 87.

¹⁸⁷Pastaba: šiame straipsnyje sąvoka "atstovas" apima prašančiojo teismo paskirtus teisėjus pagal jo valstybės narės teisę. Prašantysis teismas pagal savo valstybės narės teisę gali paskirti ir bet kurią kitą asmenį, tokį kaip ekspertą. Iš Įrodymų rinkimo reglamento 12 straipsnio 2 dalis.

¹⁸⁸Europos Komisija. *Study on the application of Articles 3(1)(C) and 3, and Articles 17 and 18 of the Council Regulation (EC) No. 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the member states in the taking of evidence in civil or commercial matters* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-27]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/final_report_1206_en.pdf>, 2012. p. 107.

rinkimo reglamente nėra konkretizuojama minėtų kriterijų samprata, prašomosios valstybės teismui yra paliekama pakankamai platūs rėmai šiai nuostatai interpretuoti. Doktrinoje yra kvestionuojama, ar nesuderinamumas su prašomojo teismo valstybės nacionaline teise, nėra tradicinė *ordre public* išlyga¹⁸⁹. Atsižvelgiant į Europos Komisijos komentarus, nurodančius, kad tvarka gali būti laikoma nesuderinama su prašomojo teismo valstybės narės teise, jei ji pažeidžia tos valstybės narės pagrindinius teisės principus¹⁹⁰, galima sutikti, kad minėta doktrinoje iškelta abejonė yra pagrįsta. Kita vertus, prašomasis teismas neturėtų atsisakyti tenkinti tokį prašymą remdamasis vien tuo, kad atitinkamo įrodymų rinkimo būdo nenumato jo valstybės nacionalinė teisė, o nesuderinamumas su nacionaline teise turėtų būti vertinamas siauriau nei viešojo intereso kategorija.

Antrasis Įrodymų rinkimo reglamento 10 straipsnio 3 dalyje numatytas pagrindas, kuriuo remiantis prašomasis teismas gali atsisakyti vykdyti prašymą specialiu būdu, yra prašomojo teismo patiriami dideli praktiniai sunkumai. Įrodymų rinkimo reglamentas taip pat nepateikia ir šio kriterijaus sąvokos. Doktrinoje yra nurodoma, kad dideliais praktiniais sunkumais neturėtų būti laikomas didelis prašomųjų teismų apkrovimas ar išteklių stoka¹⁹¹. Nepakankamas pagrindas atsisakyti vykdyti nurodytą prašymą bus pripažįstama ir papildomų teismo pastangų būtinybė palyginus su įprastu būdu pagal prašomosios valstybės *lex fori*, nes reglamente yra kalbama apie esmines kliūtis¹⁹². Galiausiai, pažymėtina, kad net, jeigu yra atsisakoma vykdyti prašymą specialiu valstybės prašomu būdu, tai nereiškia, kad prašymas apskritai neturi būti vykdomas. Šiuo pagrindu galima atsisakyti tik specialaus būdo, bet negalima atsisakyti atlikti paties procesinio veiksmo.

Apibendrinant, manytina, kad tiek nesuderinamumo su nacionaline teise, tiek didelių praktinių sunkumų sąvokos, turėtų būti laikomos ne nacionalinės teisės, o Europos Sąjungos teisės autonominio aiškinimo dalyku. Todėl, atsižvelgiant į Įrodymų rinkimo reglamento sistemą ir tikslus, teise atsisakyti tenkinti prašymą rinkti įrodymus prašančiosios valstybės nacionalinėje teisėje numatytu specialiu būtu prašomasis teismas turėtų naudotis išimtiniais atvejais.

---

¹⁸⁹STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008.

¹⁹⁰Komisijos tarnybos. *Reglamento dėl įrodymų rinkimo taikymo praktikos vadovas (2001 m. gegužės 28 d. tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose)* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_taking_of_evidence-76-lt.do>, p. 13.

¹⁹¹STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 127.

¹⁹²NEKROŠIUS, V. Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose. *Teisė*, 2010. t. 75, p. 15.

Penkta, svarbi Įrodymų rinkimo reglamento atnešta naujovė – galimybė prašančiajam teismui tiesiogiai rinkti įrodymus prašomojoje valstybėje, vadovaujantis savo valstybės nacionaline teise. Šis įrodymų rinkimo būdas, skirtingai nei tarpinė procedūra garantuoja bylos nagrinėjimą ir įrodymų rinkimą pagal tą pačią procesinę tvarką. Doktrinoje ši reglamento pasirinkta teisės aktų leidybos kryptis vertinama kaip teismų bendradarbiavimo svarbos iškelimas virš valstybių suvereniteto¹⁹³. Kita vertus, nagrinėjant šio įrodymų rinkimo būdo taikymo apribojimus tampa akivaizdu, kad valstybių suverenitetas renkant įrodymus tiesiogiai taip pat yra kruopščiai saugomas. Pirmiausiai, nors įrodymų rinkimo reglamentas yra grindžiamas decentralizacijos principu, atsižvelgiant į tai, kad leidimus prašantiesiems teismams, norintiems rinkti įrodymus tiesiogiai prašomojoje valstybėje, išduoda pastarosios valstybės centrinė įstaiga, galime teigti, kad įrodymų rinkimo sistemos decentralizacija dar nėra užbaigta¹⁹⁴. Centrinų įstaigų vaidmuo renkant įrodymus tiesiogiai yra pakankamai reikšmingas, kadangi jie gali atsisakyti suteikti leidimą Įrodymų rinkimo reglamente numatytais pagrindais. Taip pat, pažymėtina, kad prašomosios valstybės centrinė įstaiga gali nustatyti tam tikras sąlygas, kurių prašantysis teismas turi laikytis rinkdamas įrodymus. Galiausiai, atkreiptinas dėmesys, kad įrodymai šiuo būdu gali būti renkami tik savanoriškais priemonėmis. Tačiau šio metodo taikymą apsunkina ne tik teisinės priežastys. Pirmiausiai, prašančiojo teismo atstovai susiduria su kalbos nežinojimo problema, taip pat retai pavyksta įrodymų rinkimo veiksmus atlikti pasinaudojant komunikacijų technologijomis, kurias, kaip jau buvo minėta, valstybių narių teismai taiko retai. Visos šios priežastys lemia tai, kad ši nuostata neišpildo pilno savo potencialo, jį valstybės narės taiko retai, o taip pat neišvengiama atvejų, kai centrinės įstaigos atsisako suteikti leidimus rinkti įrodymus šiuo pagrindu¹⁹⁵.

Kritikuotinas Įrodymų rinkimo reglamento reguliavimas, numatantis prašančiojo teismo pareigą gauti prašomosios valstybės centrinės įstaigos leidimą tiesiogiai rinkti įrodymus kartu nustatant, kad tiesiogiai įrodymai gali būti renkami tik netaikant priverstinių priemonių, t. y. savanoriškai. Doktrinoje toks reguliavimas vadintas

---

¹⁹³*ibid.*, p. 18.

¹⁹⁴STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 125.

¹⁹⁵Pastaba: 2012 m. tyrimų ataskaitoje nurodyta, kad 71 % duomenis pateikusiose Europos Sąjungos valstybėse narėse šis įrodymų rinkimo būdas yra taikomas retai, 26,3% - kartais, 2,7% - dažnai. Įvairiose valstybėse narėse atsisakymų suteikti leidimus tiesiogiai rinkti leidimus procentinės išraiškos yra labai skirtingos ir varijuoja nuo 0% (Graikijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Suomijoje, Jungtinėje Karalystėje) iki 100 % (Italijoje).

nelogišku¹⁹⁶. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, spręsdamas, ar nacionalinis teismas gali paskirti ekspertui atlikti pavedimą kitoje valstybėje narėje prieš tai negavęs kitos valstybės centrinės įstaigos leidimo, kaip tai nurodyta Įrodymų rinkimo reglamente¹⁹⁷, išaiškino, kad nacionalinis teismas, norintis paskirti ekspertizę, kuri turi būti atlikta kitos valstybės narės teritorijoje, nebūtinai privalo taikyti Įrodymų rinkimo reglamento 1 straipsnio 1 dalies b punkte ir 17 straipsnyje numatytą įrodymų rinkimo priemonę. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nurodė, kad reglamento 1 straipsnio 1 dalies b punkte reguliuojamu tiesioginiu įrodymų rinkimo būdu yra siekiama palengvinti įrodymų rinkimą, o ne uždrausti kitus jų rinkimo būdus. Iš esmės, nagrinėjamuose straipsniuose reguliuojama procedūra turėtų būti taikoma tais atvejais, kai atsižvelgiant į tam tikras aplinkybes teismo pavedimas, nagrinėjamu atveju pavedimas atlikti ekspertizę, gali turėti įtakos kitos valstybės narės, kurioje jis turi būti atliktas, viešosios valdžios funkcijoms¹⁹⁸. Šis sprendimas yra reikšmingas tuo, kad greitas ir efektyvus įrodymų rinkimas buvo iškeltas aukščiau valstybių suvereniteto, jeigu tokiam įrodymų rinkimui nėra būtina bendradarbiauti su valstybės narės, kurioje turi būti atliekama ekspertizė, valdžios institucijomis.

Taigi, viena vertus, Įrodymų rinkimo reglamentas tiesiogiai nurodo, kurios valstybės narės teisė turi būti taikoma - daugumoje atvejų numatydama prašomosios valstybės nacionalinės teisės pirmenybę. Vis dėlto, išliekantys skirtumai tarp valstybių narių civilinių procesinių nuostatų apsunkina tarpvalstybinį įrodymų rinkimą civilinėse bylose. Todėl reikėtų pritarti doktrinoje išsakytai nuomonei, kad tol kol šiuos civilinio proceso klausimus reglamentuojančios taisyklės nebus suvienodintos, tarpvalstybinėse bylose išliks valstybių narių nacionalinės teisės taisyklių konflikto tikimybė¹⁹⁹. Toliau pateiksime pavyzdžius, kai nacionalinių teisių civilinio proceso nuostatų nesutapimai kelia neaiškumų taikant reglamentą.

Pirmiausiai, atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, interpretuojančią Įrodymų rinkimo reglamento 1 straipsnį, tik konkrečią bylą

---

¹⁹⁶NEKROŠIUS, V. Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose. *Teisė*, 2010. t. 75, p. 18.

¹⁹⁷Pastaba: pagrindinėje byloje, kurios procesas vyko Olandijoje, Olandijos nacionalinis teismas paskyrė ekspertą, kurio pavedimo didžioji dalis turėjo būti atlikta Nyderlanduose. Šis pavedimas buvo užginčytas, iš dalies remiantis tuo, kad minėtas pavedimas gali būti atliktas tik pagal Įrodymų rinkimo reglamento 17 straipsnyje numatytą procedūrą. Galiausiai, Olandijos kasacinis teismas, pasikreipė į Europos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo pateikimo, atsakant į klausimą, ar reglamento 1 straipsnio 1 dalies b punktas ir 17 straipsnis, turi būti aiškinami taip, kad valstybės narės teismas, kuris nori, kad ekspertui pavestas įrodymų surinkimas būtų atliktas kitos valstybės narės teritorijoje, turi naudotis šiose Reglamento Nr. 1206/2001 nuostatose numatyta įrodymų rinkimo priemone, kad galėtų nurodyti surinkti įrodymus.

¹⁹⁸Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2013 m. vasario 21 d. sprendimas *ProRail BV/Xpedys NV ir kt.* C-332/11, EU:C:2013:87, para 38-54.

¹⁹⁹STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 129.

nagrinėjantys nacionaliniai teismai gali nuspręsti ar renkant įrodymus kitoje valstybėje narėje pasinaudoti reglamento numatytais procedūromis. Viena vertus, tokia Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pozicija yra patogi nacionaliniams teismams, kadangi reglamentas jų neįpareigoja kiekvienu atveju, esant poreikiui rinkti įrodymus kitoje valstybėje narėje, kreiptis teisinės pagalbos į kompetentingas šios valstybės institucijas. Kita vertus, toks reglamento aiškinimas suponuoja, kad Įrodymų reglamento numatytų procedūrų taikymas, išimtinai priklauso nuo bylą nagrinėjančio teismo valios. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, sprenddamas dėl galimybės bylą nagrinėjančiam nacionaliniam teismui kitoje valstybėje esantį liudytoją iškviesti teikti parodymus proceso valstybėje, nurodė, kad teismas ne tik gali tai padaryti, bet taip pat liudytojui neatvykus, taikyti jo valstybės narės teisėje numatytas pasekmes. Pažymėtina, kad šis išaiškinimas taip pat nurodė, kad tokių pasekmių taikymas negalimas, jeigu liudytojas neatvyksta dėl pagrįstų priežasčių, bei tuo atveju, jei jų taikymas būtų nesuderinamas su Europos Sąjungos teise²⁰⁰. Vis dėlto, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas plačiau neaiškino šių pagrindų. Autoriaus nuomone, šis sprendimas, tam tikrais klausimais kelia teisinį neaiškumą. Pirma, kokias liudytojo neatvykimo priežastis nacionalinis teismas turėtų pripažinti pagrįstomis, taip pat kaip vertinti nesuderinamumo su Europos Sąjungos teise kriterijaus prasmę. Galiausiai, šis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas atidaro kelių situacijoms, kai liudytojui reziduojančiam kitoje valstybėje narėje nei vyksta teismo procesas galioja proceso valstybės civilinio proceso nuostatos, kyla klausimas, ar jis gali pasinaudoti jo buvimo vietos nacionalinės teisės nuostatomis, nustatančiomis jo civilines procesines teises, jų tarpe, atsisakyti teikti parodymus.

Trečia, aptartina valstybių narių pareiga nustatyti, kokios prašymų perdavimo priemonės jai yra priimtinos²⁰¹. Kadangi valstybės narės yra nustačiusios skirtingas prašymų priėmimo priemones, doktrinoje buvo keltas klausimas, kaip turėtų elgtis prašomasis teismas, jei prašymas buvo persiustas ne prašomajai valstybei narei priimtiniu būdu. Viena vertus, atsižvelgiant į Įrodymų rinkimo reglamento tikslą paspartinti įrodymų rinkimo procesą, prašomoji valstybė narė neturėtų atsisakyti vykdyti tokio prašymo, jeigu jame pateikta informacija yra suprantama ir jos persiuntimo būdu buvo užtikrintas jos saugumas²⁰². Kita vertus, sutinkant su pastarąja pozicija, nuostatos, numatančios, jog

---

²⁰⁰Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas *Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens ir kiti/Hendrikus Cornelis Kortekaas ir kt.* C-170/11, EU:C:2012:540, para 38.

²⁰¹2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 12, 6 straipsnis.

²⁰²NEKROŠIUS, V. Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose. *Teisė*, 2010. t. 75, p. 13

priimtinių prašymų perdavimo būdus nustato pati prašomoji valstybė veikimas nebebūtų užtikrinamas. Autoriaus nuomone, reikėtų sutikti su pirmąja nuomone, vis dėlto, prašantieji teismai neturėtų piktnaudžiauti tokia praktika.

Ketvirta, Pagal Įrodymų rinkimo reglamento 1 straipsnio 1 dalį ir 10 straipsnio 2 dalį, prašomasis teismas prašymą dėl teisinės pagalbos renkant įrodymus vykdo pagal savo valstybės nacionalinę teisę. Pažymėtina, kad nors beveik visų valstybių narių nacionalinės civilinio proceso nuostatos numato atvirus įrodymų rinkimo metodų sąrašus²⁰³, nevisose valstybėse narėse teismas vadovaujasi laisvu įrodymų vertinimu, tam tikrose teisinėse sistemose yra nustatyta įrodymų hierarchija, vieniems įrodymams yra teikiama pirmenybė prieš kitus²⁰⁴. Pažymėtina, kad nors valstybių narių civilinės procesinės nuostatos nustato panašius pagrindus, kuomet suinteresuotas asmuo gali atsisakyti teikti parodymus, pateikti dokumentus ar kitus objektus, atsisakymo pasekmės valstybėse narėse yra skirtingos. Pavyzdžiui, Europos Sąjungos valstybės skirtingai reguliuoja pasekmes, kai suinteresuotas asmuo atsisako duoti kraujo mėginį, siekiant nustatyti giminystės ryšius. Todėl kyla klausimas, ar tuo atveju, kai Lietuvoje yra nagrinėjama tėvystės nustatymo byla, o asmuo, kurio tėvystę yra mėginama nustatyti, yra Bulgarijoje²⁰⁵, atsisako teikti kraujo mėginį, pasinaudodamas jam reglamento 14 straipsnio 1 dalyje numatyta teise, galima taikyti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso²⁰⁶ 3.148 straipsnio 2 dalyje nustatytą tėvystės prezumpcijos taisyklę. Manytina, kad minėta taisyklė turėtų būti taikoma, jeigu ji buvo nurodyta prašyme rinkti įrodymus.

Ketvirta, Įvairių valstybių narių civilinio proceso sistemos nustato skirtingą asmenų, suinteresuotų bylos nagrinėjimu, pareigos pateikti dokumentus apimtį - pagal vienu valstybių nacionalinę teisę, jie privalo atskleisti visus, jų turimus įrodymus, pagal kitų, tik tuos įrodymus, kuriais yra grindžiamas jų ieškinio dalykas. Ši problema yra taip pat susijusi su įrodymų paėmimu prieš šalių valią, vienose valstybėse narėse tai yra leistina, o kitose draudžiama. Viena vertus, prašomasis teismas gavęs prašymą, kuriame yra prašoma surinkti įrodymus, kurie pagal jo valstybės narės teisę nėra renkami, galima manyti, kad teisėjas galėtų pasinaudoti 14 straipsnio 2 dalies b punkto pagrindu atsisakyti tenkinti prašymą rinkti įrodymus, pripažindamas, kad prašymo vykdymas pagal prašančiojo teismo valstybės narės teisę nepriklauso teisėjų funkcijoms. Kita vertus,

---

²⁰³Europos Komisija. *Study on the application of Articles 3(1)(C) and 3, and Articles 17 and 18 of the Council Regulation (EC) No. 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the member states in the taking of evidence in civil or commercial matters* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-27]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/final_report_1206_en.pdf>, 2012, p. 67.

²⁰⁴Pastaba: pavyzdžiui, Belgijoje, Latvijoje. Iš *ibid*.

²⁰⁵Pastaba: šiuo atveju Bulgarija buvo pasirinkta dėl to, kad nagrinėjamas klausimas yra menkai reguliuotas.

²⁰⁶Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.

doktrinoje yra išsakyta nuomonė, dėl galimybės taikyti 10 reglamento straipsnio 3 dalį šioms situacijoms spręsti ir vykdyti prašymą specialia tvarka. Tačiau, primintina, kad tokiu atveju prašomasis teismas gali atsisakyti taikyti prašančiosios valstybės pageidaujamą tvarką, besiremdamas pastarojoje nuostato numatytais pagrindais²⁰⁷.

Taigi, apibendrinus tai, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad pagrindinis veiksnys lemiantis nepilnavertį Įrodymų rinkimo reglamento veiksmingumą yra valstybių narių veiksmų laisvė renkant įrodymus tarpvalstybinėse bylose. Įrodymų rinkimo reglamentu reikėtų numatyti griežtesnes taisykles dėl terminų laikymosi, o komunikacijos technologijų naudojimas reglamente turėtų būti ne tik skatinamas - autoriaus nuomone, reglamentu reikėtų numatyti valstybių narių pareigą taikyti naujas technologijas nagrinėjant bylas su užsienio elementu. Taip pat nors reglamentu ir yra siekiama prašančiosios ir prašomosios valstybių nacionalinių nuostatų taikymo pusiausvyros, taikant šį teisės aktą yra susiduriama su valstybių narių nacionalinės teisės nuostatų konfliktais, taip pat neišvengiama jų įtaka aiškinant atitinkamas reglamente vartojamas sąvokas. Todėl siekiant greito ir efektyvaus įrodymų rinkimo užsienio valstybėje, autoriaus nuomone, galiausiai, Europos Sąjungos civilinio proceso teisės nuostatos turėtų nustatyti išsamesnį įrodymų rinkimo reglamentavimą, kuriame būtų nustatyta ne tik teismų bendradarbiavimo procedūra, o būtų detalčiau reglamentuojamas pačių įrodymų rinkimo procesinių veiksmų atlikimas.

---

²⁰⁷STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008, p. 130.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

- 1) Nors Dokumentų įteikimo bei Įrodymų rinkimo reglamentai yra pažangesni už jų pirmtakes konvencijas, Įrodymų rinkimo reglamentas iki šiol nebuvo keistas, o Dokumentų įteikimo reglamentas tik labai nežymiai skiriasi nuo pirmojo Dokumentų įteikimo reglamento, todėl jų galiojimo laikotarpiu identifikuotos ir darbe aptartos problemos taip ir nebuvo išspręstos. Taigi, reglamentavimas yra pasenęs ir neveiksmingas, dokumentų įteikimas bei įrodymų rinkimas bylose su užsienio elementu vis dar yra paremti tarpinėmis procedūromis, o tiesioginiai šių procesinių veiksmų atlikimo būdai yra ribojami siekiant nepažeisti valstybių narių suvereniteto, jais naudojantis sunku užtikrinti ginčo šalių teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, kuri apima ir adresato teisę atsisakyti priimti dokumentus.
- 2) Iki Europos Sąjunga ryšis harmonizuoti valstybių narių nacionalinio civilinio proceso nuostatas, Dokumentų įteikimo ir Įrodymų rinkimo reglamentai turėtų numatyti išsamesnį tarptautinės teisinės pagalbos reguliavimą. Reglamentuose vartojamos sąvokos apibrėžiančios jų taikymo sritį (dokumentai, įrodymai, civilinės ir komercinės bylos, teismas ir kt.) turėtų būti tiksliau apibrėžtos į reglamentus įtraukiant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje įvardintus kriterijus. Tokiu būdu būtų išvengiama nepagrįstų valstybių narių kompetentingų institucijų atsisakymų atlikti reglamentuose numatytus veiksmus bei būtų užtikrinamas vienodas reglamentų interpretavimas visose valstybėse narėse.
- 3) Vertinant ir vykdant tarptautinės teisinės pagalbos prašymus susiduriama su bendradarbiaujančių valstybių narių nacionalinių civilinio proceso nuostatų konfliktais, nustatančiais dokumentų įteikimo ir įrodymų rinkimo būdus, asmenis galinčius priimti dokumentus už adresatą, terminus, per kuriuos dokumentai turi būti įteikiami, ir kt. Dėl to šių procesinių veiksmų atlikimas gali ne tik užtrukti, bet taip pat nulemti ir šalių procesinių teisių pažeidimą. Todėl siekiant greito, efektyvaus ir patikimo nagrinėtų procesinių veiksmų vykdymo tarpvalstybinėse bylose, Europos Sąjungos civilinio proceso teisės nuostatos turėtų nustatyti išsamesnį nagrinėtų procesinių veiksmų reglamentavimą, kuriame būtų nustatyta ne tik kompetentingų institucijų bendradarbiavimo procedūra, o būtų detaliau reglamentuojamas pats procesinių veiksmų atlikimas, taip pašalinant valstybių narių civilinio proceso teisės nuostatų, reglamentuojančių dokumentų įteikimą ir įrodymų rinkimą, konfliktų grėsmę.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Lietuvos teisės aktai:

- 1) Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340;
- 2) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262;
- 3) Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2008, nr. 137-5366;
- 4) Lietuvos Respublikos įstatymas dėl konvencijos dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje ratifikavimo (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 44-1242.

Tarptautinės sutartys:

- 1) 1965 m. lapkričio 15 d. konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 44-1252;
- 2) 1970 m. kovo 18 d. konvencija dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 44-1242;
- 3) 2003 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2005, nr. 7-189;
- 4) 2001 m. spalio 23 d. Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžiano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 75-3217;
- 5) 2000 m. kovo 20 d. Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 2001, nr. 75-2642;
- 6) 1992 m. liepos 21 d. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 13-296;

- 7) 1997 m. vasario 20 d. Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose. *Valstybės žinios*, 1997, nr. 101-2552.

Europos Sąjungos teisės aktai:

- 1) 2012 m. spalio 26 d. Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos. OL 2012, C 326, p. 1;
- 2) 2012 m. spalio 26 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. OL 2012, C 326, p. 391;
- 3) 1997 m. vasario 2 d. Amsterdamo sutartis dėl Europos Sąjungos sutarties, Europos Bendrijų steigimo sutarties ir su jomis susijusių aktų pakeitimo. OJ 1997, C 340, p. 1;
- 4) 1992 m. vasario 7 d. Europos Sąjungos sutartis. OJ 1992, C 191, p. 1;
- 5) 2007 m. gruodžio 13 d. Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį. OJ 2007, C 306, p. 1;
- 6) 2002 m. rugpjūčio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1496/2002 iš dalies keičiantis Tarybos reglamento 44/2001/EB dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo I priedą (3 straipsnio 2 dalyje ir 4 straipsnio 2 dalyje nurodytos jurisdikcijos taisyklės) ir II priedą (kompetentingų teismų ir institucijų sąrašas). OL 2002, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 006, p. 60;
- 7) 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 42;
- 8) 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse. OL 2000, specialusis leidimas, skyrius 19 tomas 001, p. 227;
- 9) 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000. OL 2007, L 324, p. 79;
- 10) 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose. OL 2001, specialusis leidimas, skyrius 19, tomas 004, p. 121;

- 11) 1997 m. gegužės 26 d. konvencija dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ar komercinėse bylose įteikimo Europos Sąjungos valstybėse narėse. OL 1997, specialusis leidimas, skyrius 8, tomas 27, p. 1;
- 12) 2007 m. lapkričio 20 d. Danijos deklaracija Europos Komisijai. OL 2008, L 331, p. 21;
- 13) 2005 m. spalio 19 d. Europos Bendrijos ir Danijos Karalystės susitarimas dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo. OL 2005, L 300, p. 55;
- 14) 2014 m. birželio 26-27 d. Europos Vadovų Tarybos išvados [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-08]. Prieiga per internetą: <http://www.consilium.europa.eu/lt/meetings/european-council/2014/06/26-27/>;
- 15) 2010 m. gegužės 4 d. Europos Vadovų Tarybos Stokholmo programa – atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui. OL 2010, C 115, p. 1;
- 16) 1999 m. spalio 16 d. Europos Vadovų Tarybos Tamperės programa [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-08]. Prieiga per internetą: http://www.consilium.europa.eu/cms3_Applications/applications/search/newsDoc_Details.asp?cmsid=650&dockey=59122&doclang=EN&lang=EN.

Specialioji literatūra:

- 1) LAUŽIKAS, E., MIKELĖNAS, V., NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2003. t. 1;
- 2) LAUŽIKAS E., MIKELĖNAS V., NEKROŠIUS, V. *Civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2005. t. 2;
- 3) MIKELĖNAS, V. Civilinio proceso teisės vienodinimas bei derinimas ir naujasis Lietuvos civilinio proceso kodeksas. *Jurisprudencija*, 2002, t. 28 (20), p. 178-183;
- 4) NEKROŠIUS, V. *Europos Sąjungos civilinio proceso teisė*. Vilnius: Justitia, 2009. d. 1;
- 5) NEKROŠIUS, V. Europos Sąjungos valstybių narių bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose. *Teisė*, 2010. t. 75, p. 7-20;
- 6) NEKROŠIUS, V. Procesinių dokumentų įteikimas Europos Sąjungos civiliniame procese. Iš *Privatinė teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: liber amicorum Valentinas Mikelėnas*. Vilnius: Justitia, 2008;
- 7) VĖBRAITĖ, V. *Introduction to European civil procedure. Study material*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014;

- 8) HEIN, JAN VON. Drawing the line between Brussels I and the Evidence Regulation. Note on the Opinion of Advocate General Juliane Kokott in Case C-175/06 of 18 July 2007. *The European Legal Forum*, 2008. t.1, p. 34-36;
- 9) KENNET, W. The production of evidence within European Community. *The Modern Law Review*, 1993. vol. 56, no. 3;
- 10) MCCLEAN, D. *International Judicial Assistance*. Oxford, 1992;
- 11) STORSKRUBB, E. *Civil Procedure and EU Law: A Policy Area Uncovered (Oxford Studies in European Law)*. New York: Oxford University Press, 2008;
- 12) SZÀSZY, I. *International Civil Procedure*. Budapest, 1967;
- 13) VERNADAKI, Z. Civil Procedure Harmonization in the EU: Unravelling the Policy Considerations. *Journal of Contemporary European Research*. 2013, Volume 9, Issue 2, p. 297-312.

Teismų praktika:

- 1) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. birželio 25 d. sprendimas *Roda Golf & Beach Resort SL* C-14/08, EU:C:2009:395;
- 2) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. rugsėjo 16 d. sprendimas *Alpha Bank Cyprus Ltd/Senh Dau Si, Alpha Panareti Public Ltd ir kt* C-519/13, EU:C:2015:603;
- 3) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. birželio 11 d. sprendimas *Stefan Fahrenbrock, Holger Priestoph, Matteo Antonio Priestoph, Pia Antonia Priestoph, ir kt./Hellenische Republic* C-226/13, C-245/13, C-247/13 ir C-578/13, EU:C:2015:383;
- 4) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2008 m. gegužės 8 d. sprendimas *Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR/Industrie- und Handelskammer Berlin* C-14/07, EU:C:2008:264;
- 5) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. lapkričio 11 d. sprendimas *Tecom Mican SL/José Arias Domínguez* C-223/14, EU:C:2015:744;
- 6) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. gruodžio 19 d. sprendimas *Krystyna Alder, Ewald Alder/Sabina Orłowska, Czesław Orłowski* C-325/11, EU:C:2012:824;
- 7) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2006 m. vasario 9 d. sprendimas *Plumex/Young Sports NV* C-473/04, EU:C:2006:96;

- 8) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2005 m. lapkričio 8 d. sprendimas *Götz Leffler/Berlin Chemie AG* C-443/03, EU:C:2005:665;
- 9) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2011 m. vasario 17 d. sprendimas *Artur Weryński/Mediatel 4B spółka z o.o* C-283/09, EU:C:2011:85;
- 10) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimas *Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens ir kiti/Hendrikus Cornelis Kortekaas ir kt.* C-170/11, EU:C:2012:540;
- 11) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2005 m. balandžio 28 d. sprendimas *St. Paul Dairy Industries NV/Unibel Exser BVBA* C-104/03, EU:C:2005:255;
- 12) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2013 m. vasario 21 d. sprendimas *ProRail BV/Xpedys NV ir kt.* C-332/11, EU:C:2013:87;
- 13) Generalinė advokatė Juliane Kokott. 2007 m. liepos 18 d. išvada *Alessandro Tedesco vs Tomasoni Fittings Sr ir RWO Marine Equipment Ltd* C-175/06, EU:C:2007:451.

Kiti šaltiniai:

- 1) Europos Komisija. *Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose Europos sąjungoje*. Vadovas praktikuojantiems teisininkams. Europos Sąjunga: Leidinių biuras, 2014;
- 2) Europos Komisija. *Study on the application of Articles 3(1)(C) and 3, and Articles 17 and 18 of the Council Regulation (EC) No. 1206/2001 of 28 May 2001 on cooperation between the courts of the member states in the taking of evidence in civil or commercial matters* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-27]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/final_report_1206_en.pdf>, 2012;
- 3) Europos Komisija. *Study on the application of Council Regulation (EC) No 1348/2000 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-26]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/study_ec1348_2000_en.pdf>, 2004;
- 4) Europos Komisija. *Study on the application of Council Regulation (EC) No 1393/2007 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters*. Liuksemburgas: Publications Office of the European Union, 2014;

- 5) Europos Komisija. *Priimančiųjų institucijų žinynas* (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-03-09]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_docs_lt.htm>;
- 6) Europos Komisija. *Žinynas (nesutrumpinta versija visoms šalims)* (su pakeitimais ir papildymais) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016-03-02]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_documents_lt.htm>;
- 7) Komisijos tarnybos. *Reglamento dėl įrodymų rinkimo taikymo praktikos vadovas (2001 m. gegužės 28 d. tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose)* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-29]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_taking_of_evidence-76-lt.do>;
- 8) 2013 m. gruodžio 4 d. Europos Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui apie Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) taikymą. COM 2013, 08582013;
- 9) Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos tinklalapis [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-28]. Prieiga per internetą: <<https://www.hcch.net>>;
- 10) *Questionnaire of November 2013 relating to the Hague Convention of 18 March 1970 on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-28]. Prieiga per internetą: <<https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=6043&dtid=33>>, 2014;
- 11) *Table reflecting applicability of articles 8(2), 10(a)(b) and (c), 15(2) and 16(3) of the Hague service convention* [interaktyvus]. [žiūrėta: 2016-02-25]. Prieiga per internetą: <<https://assets.hcch.net/docs/6365f76b-22b3-4bac-82ea-395bf75b2254.pdf>>.

SANTRAUKA

Šiame magistro darbe yra nagrinėjami du tarptautinės teisinės pagalbos institutai: teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimas civilinėse ar komercinėse bylose iš vienos Europos Sąjungos valstybės narės į kitą; bei Europos Sąjungos valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse arba komercinėse bylose. Šio tyrimo tikslas yra nustatyti priežastis, dėl kurių nagrinėjama tarptautinė teisinė pagalba Europos Sąjungos civiliniame procese yra suteikiama nepakankamai greitai ir efektyviai, kartu atsižvelgiant į valstybių narių suverenitetą bei Europos Sąjungos piliečių civilinių procesinių teisių apsaugą.

Istorinio tyrimo metodo pagalba nustatyta, kad tarptautinės teisinės pagalbos įteikiant dokumentus bei renkant įrodymus Europos Sąjungoje reglamentavimas yra pasenęs ir neveiksmingas, dokumentų įteikimas bei įrodymų rinkimas bylose su užsienio elementu vis dar yra paremti tarpinėmis procedūromis, o tiesioginiai šių procesinių veiksmų atlikimo būdai yra ribojami siekiant nepažeisti valstybių narių suvereniteto. Sisteminiu aiškinimo metodu buvo nustatyta, kad Dokumentų įteikimo ir Įrodymų rinkimo reglamentai turėtų numatyti išsamesnį tarptautinės teisinės pagalbos reguliavimą. Reglamentuose vartojamos sąvokos apibrėžiančios jų taikymo sritį turėtų būti apibrėžtos tiksliau. Tokiu būdu būtų užtikrinamas vienodas reglamentų interpretavimas visose valstybėse narėse. Galiausiai, lyginamojo, teleologinio bei tyrimų analizės metodu buvo nustatyta, kad vertinant ir vykdant tarptautinės teisinės pagalbos prašymus susiduriama su bendradarbiaujančių valstybių narių nacionalinių civilinio proceso nuostatų konfliktais.

SUMMARY

The thesis covers two measures of international legal aid: service in the member states of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters and cooperation between the courts of the member states in the taking of evidence in civil or commercial matters. The purpose of this thesis is to establish reasons why the international legal aid in the European Union civil procedure is provided not efficiently and fast enough, therefore taking into account the existence of national sovereignty and protection of civil procedural rights belonging to the citizens of European Union.

Following the historical scientific method it was established that the provisions of international legal aid on service of documents and taking of evidence in the European Union is outdated and ineffective, service of documents and taking of evidence in cross-border cases is still exercised by intermediate procedures, while direct methods is limited in order not to infringe national sovereignty of member states. Following systematic method of interpretation it was found that regulations on service of documents and taking of evidence lack detailed provisions on international legal assistance. The provisions defining the scope of the regulations should be defined more precisely. This would ensure a uniform interpretation of the regulations in all member states. Finally, following comparative, teleological and research analysis methods, it was found that while presenting and exercising the requests of international legal assistance cooperating Member States encountered national civil procedure conflicts.